

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

Suomen ja Viron yhteistyön mahdollisuudet 2008

Suomen ja Viron yhteistyön mahdollisuudet 2008

Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja | 7/2008

Julkaisija
VALTIONEUVESTON KANSLIA

KUVAILEHTI
25.6.2008

Tekijät

Jaakko Blomberg ja Gunnar Okk

Julkaisun laji
Julkaisu

Toimeksiantaja
Valtioneuvoston kanslia

Toimielimen asettamispäivä
6.6.2007

Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen)

Suomen ja Viron yhteistyön mahdollisuudet 2008
(Möjligheter för samarbete mellan Estland och Finland 2008)

Tiivistelmä

Suomen ja Viron pääministerien asettamat selvitysmiehet ovat etsineet uusia ideoita siihen, miten Suomi ja Viro voivat vastata globalisaation haasteisiin ja samalla ottaa huomioon Lissabonin strategian tavoitteet. Selvityksen tuloksena ovat 55 suositusta ja niiden taustaselostukset. Pääpaino on koulutuksen, tieteen, teknologian ja innovaatiotoiminnan alueilla. Muita selvitettyjä toimialoja ovat energia, Suomenlahti, liikenne, sisäinen turvallisuus, puolustusala, tietoyhteiskunta, työvoima, sosiaali- ja terveysala, matkailu, kulttuuri, elokuva-ala ja radio- ja televisiotoiminta. Selvitykseen kuuluu myös visio maiden suhteista vuonna 2030.

Avainsanat

Suomen ja Viron yhteistyö, talous, globalisaatio, kilpailukyky, koulutus, tiede, innovaatio, energia, Suomenlahti, liikenne, matkailu, kulttuuri, visio

Sarjan nimi ja numero

Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 7/2008

Kieli

Fi

Kokonaissivumäärä

74

ISBN (paino)

978-952-5631-65-4

ISBN (PDF)

978-952-5631-66-1

ISSN

0782-6028

Kustantaja

Valtioneuvoston kanslia
Julkaisu PDF:nä: www.vnk.fi/julkaisut
Lisätietoja: julkaisut@vnk.fi

Julkaisun jakelu ja välitys

Yliopistopaino, Helsinki
www.yliopistopaino.fi/kirjamyynti
Tilaukset: books@yliopistopaino.fi

Taitto

Valtioneuvoston kanslia

Luottamuksellisuus

Julkinen

Painopaikka

Yliopistopaino, Helsinki, 2008

Utgivare
STATSRÅDETS KANSLI

PRESENTATIONSBLAD
25.6.2008

Författare

Jaakko Blomberg och Gunnar Okk

Typ av publikation
Publikation

Uppdragsgivare
Statsrådets kansli

Datum då utredningen tillsattes
6.6.2007

Publikationens namn

Möjligheter för samarbete mellan Estland och Finland 2008

Referat

Utredningsmän tillsatta av Finlands statsminister och Estlands premiärminister har sökt nya idéer för hur Finland och Estland ska kunna svara på globaliseringens utmaningar och samtidigt beakta målen för Lissabonstrategin. Resultatet av utredningen är 55 rekommendationer och en redogörelse för bakgrunden till dem. Prioriterade områden är utbildning, vetenskap, teknologi och innovationer. Andra sektorer som tagits med i utredningen är energin, Finska viken, transporterna, den inre säkerheten, försvaret, informationssamhället, arbetskraften, social- och hälsovården, turismen, kulturen, filmbranschen och radio- och televisionsverksamheten. I utredningen ingår också en vision av relationen mellan länderna 2030.

Nyckelord

Samarbete mellan Finland och Estland, ekonomi, globalisering, konkurrenskraft, utbildning, vetenskap, innovationer, energi, Finska viken, transporter, turism, kultur, vision

Seriens namn och nummer

Statsrådets kanslis publikationsserie 7/2008

Språk

Fi

Sidantal

74

ISBN (tryck)

978-952-5631-65-4

ISBN (PDF)

978-952-5631-66-1

ISSN

0782-6028

Förläggare

Statsrådets kansli
Publikationen som PDF: www.vnk.fi/julkaisut
Ytterligare information: julkaisut@vnk.fi

Distribution och försäljning

Universitetstryckeriet, Helsingfors
www.yliopistopaino.fi/kirjamyynti
Beställningar: books@yliopistopaino.fi

Layout

Statsrådets kansli

Sekretessgrad

Offentlig

Tryckort

Universitetstryckeriet, Helsingfors, 2008

SISÄLLYS

SAATTEEKSI	7
SUOSITUKSET SUOMEN JA VIRO YHTEISTYÖN KEHITTÄMISEKSI	9
SUOMI JA VIRO VUONNA 2030	16
YHTEISTYÖ JA KILPAILUKYKY	17
TUTKIMUS JA KEHITYSTOIMINTA	22
KOULUTUS	27
ENERGIA	31
SUOMENLAHTI JA ITÄMERI	35
LIIKENNE JA KULJETUKSET	39
SISÄINEN TURVALLISUUS	43
PUOLUSTUSALA	47
TIETO- JA VIESTINTÄTEKNOLOGIA	49
TYÖVOIMA	52
SOSIAALI- JA TERVEYSALAN YHTEISTYÖ	54

MATKAILU	56
KULTTUURI	58
ELOKUVA-ALA	61
RADIO- JA TELEVISIOTOIMINTA	63
HELSINGIN JA TALLINNAN EUROOPPA-FOORUMI	67
KIRJALLISUUTTA	69

SAATTEEKSI

Suomi ja Viro ovat sekä valtiollisesti että kansallisesti hyvin lähellä toisiaan. Maittemme väliset suhteet ovat ainutlaatuisen tiiviitä miltei kaikilla yhteiskunnan tasoilla ja osa-alueilla. Suhteemme olisivat hyvin todennäköisesti kehittyneet nykyisen kaltaisiksi myös ilman maittemme hallitusten antamaa lisäpotkua. Silti pääministerit Paavo Lipponen ja Siim Kallas katsoivat vuonna 2002, että voisi olla hyödyllistä kartoittaa ehkä hieman perinteistä poikkeavalla tavalla maidenme välisiä suhteita ja pohtia mahdollisia yhteisiä tulevaisuudennäkymiä ajalle, jolloin molemmat maat ovat Euroopan unionissa.

Näin syntyi vuonna 2003 Suomen Pankin entisen johtajan Esko Ollilan ja Viron entisen Suomen-suurlähettilään Jaak Jõerüütin selvitys Suomi ja Viro Euroopan unionissa. Selvityksessä kumpikin selvitysmies esitti oman näkemyksensä maidenme suhteista tulevaisuudessa, ja yhdessä he esittivät suhteiden edistämiseksi runsaat neljäkymmentä toimitusosuutusta. Tähän mennessä suurin osa suosituksista on toteutunut.

Viisi vuotta myöhemmin, kesäkuussa 2007 pääministerit Matti Vanhanen ja Andrus Ansip päättivät käynnistää uuden Suomen ja Viron suhteiden tulevaisuutta käsittelevän raportin laatimisen. Selvitysmieheksi pyydettiin Suomesta maan entinen Viron-suurlähettiläs Jaakko Blomberg ja Virosta Pohjoismaiden Investointipankin varatoimitusjohtaja Gunnar Okk.

Uuden selvityksen tärkeimpänä päämääränä on tuoda esiin ideoita siitä, miten Suomi ja Viro voisivat vastata globalisaation haasteisiin yhteistyössä ehkä paremmin kuin kumpikin erikseen ja miten maat voisivat tukea toisiaan kilpailukyvyyn lisäämisessä. Pääministerit olivat erityisen kiinnostuneita yhteistyömahdollisuuksista koulutuksessa, tutkimus- ja innovaatioalalla sekä energiakysymyksissä. Selvityksen laatimiselle ei asetettu minkäänlaisia ehtoja sen muodon, käsiteltävien aihepiirien, rakenteen tai laajuuden osalta.

Kuten edelliset selvitysmiehet niin allekirjoittaneetkin ovat tavanneet viime kuukausien aikana eri elämäalueiden edustajia ja asiantuntijoita sekä Suomessa että Virossa. Saimme ajatuksillemme paljon hyödyllistä palautetta myös kirjallisesti. Kiitos kaikille niille, jotka antoivat aikaansa pohtiakseen kanssamme asioita ja olivat muulla tavalla selvityksen tekemisessä mukana. Molempien maiden ulkoministeriöt ovat tukeneet työtämme. Kiitos kuuluu myös Ruta Rannatille, joka on suurelta osin vastannut tekstien kääntämisestä ja kielenmuokkauksesta. Vaikka selvitys ei ole Suomen ja Viron suhteita kattavasti käsittelevä aka-

teeminen tutkimus, pidimme tarpeellisena mainita raportin lopussa kirjalliset lähteet, jotka tavalla tai toisella ovat muokanneet käsityksiämme.

Vuoden 2008 selvitys Suomen ja Viron suhteiden tulevaisuudesta koostuu pääasiallisesti konkreettisista suosituksista maiden välisen yhteistyön kehittämiseksi. Selvityksessä on myös joitakin yleisluontoisia suosituksia, joiden tarkoituksena on korostaa jonkin yhteistyöalan erityistä merkitystä muihin verrattuna, esittää joku yleisesti tunnettu seikka uudessa valossa, herättää keskustelua ja innoittaa lukija jatkamaan ajattelutyötä sekä ryhtymään tuumasta toimeen.

Esitämme selvityksessämme myös visiomme Suomen ja Viron suhteista vuonna 2030. Se ei ole ennuste, vaan kirjoittajien subjektiivinen näkemys siitä, mille tasolle Suomen ja Viron suhteet saattavat kehittyä 22 vuodessa edellyttäen, että rakennamme yhteistyömme parhaalla tavalla ja pystymme vastaamaan globaaleihin haasteisiin eikä kovin vakavia maailmanlaajuisia uhkia toteudu.

Selvityksen liitteissä on käsitelty perusteellisemmin Suomen ja Viron välisiä yhteistyömahdollisuuksia ja maiden kilpailukykyä sekä innovaation merkitystä siinä. Tärkeimpiä yhteistyöalueita kuvaamme sen verran, mikä mielestämme on tarpeen antamiemme suositusten perustelemiseksi ja taustojen ymmärtämiseksi.

Kaikki selvityksessä esitetyt näkökulmat, ajatukset ja suositukset Suomen ja Viron kahdenvälisistä yhteistyömahdollisuuksista edustavat vain selvitysmiesten henkilökohtaisia näkemyksiä. Ne eivät rajoita millään tavalla maiden yhteistyötä muiden maiden kanssa, tehdään sitä sitten erikseen tai yhdessä. Käsityksemme on, että Suomen ja Viron on tehtävä yhteistyötä kaikilla tässä selvityksessä käsitellyillä aloilla EU-maiden kanssa ja Itämeren piirissä, mutta myös muilla kansainvälisillä foorumeilla, joissa maamme ovat mukana.

Helsingissä kesäkuussa 2008

Jaakko Blomberg

Gunnar Okk

SUOSITUKSET SUOMEN JA VIRON YHTEISTYÖN KEHITTÄMISEKSI

Seuraavassa esitetään koottuna tärkeimmät suositukset Suomen ja Viron yhteistyön kehittämiseksi. Ne perustuvat haasteisiin, joita Suomi ja Viro selvitysmiesten mukaan kohtaavat ja joita kuvataan selvityksen liitteissä.

Tutkimus ja kehitystoiminta

- Perustetaan Suomen ja Viron yhteinen Tiede-, teknologia- ja kehitysneuvosto (TTK). Yhteisen neuvoston kokoukset järjestetään vähintään kerran vuodessa ja joka toinen vuosi kokouksiin osallistuvat myös maiden pääministerit.
- Perustetaan Suomen ja Viron vakituinen sihteeristö valmistelemaan TTK:n kokouksia ja koordinoimaan kahden maan tutkimuspolitiikkaa kokousten välisenä aikana.
- Perustetaan Suomen ja Viron riippumaton analyysikeskus, jonka tehtävänä on TTK:n kokouksissa käsiteltävien asioiden valmistelu ja arviointi. Muina tehtävinä voisi olla kahden maan kehitystä, keskinäistä yhdentymistä ja voimavarojen käyttöä koskevien selvitysten, arviointien ja kyselytutkimusten tekeminen.
- Kahden vuoden välein samanaikaisesti Tiede-, teknologia- ja kehitysneuvoston yhteisen kokouksen kanssa järjestetään Suomen ja Viron korkeatasoinen talusseminaari.
- Suomen Tekesin ja Viron yritystoiminnan kehittämissäätiön (Eesti Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse EAS), samoin kuin Suomen Sitran ja Viron kehitysrahaston (Arengufond) välille luodaan konkreettiset yhteistyömuodot.
- Helsinkiin syntyvän Aalto-korkeakoulun ja Tallinnan teknillisen yliopiston sekä Viron Taideakademian välille luodaan kumppanuussuhteet, joiden tavoitteena on käyttää tehokkaasti tutkimus- ja kehitystoiminnassa tarvittavia voimavaroja ja käynnistää yhteisiä projekteja.
- Suomen ja Viron muotoilualan oppilaitosten välille perustetaan pysyvä yhteistyöverkosto, jonka tarkoituksena on kehittää yhteistoimintaa luovan

työn, tuotteistamisen ja markkinoinnin alalla sekä käyttää tehokkaasti hyväksi eri oppilaitosten resursseja.

- Tuetaan Suomen ja Viron teknologiakeskusten ja yrityshautomojen yhteistoimintaa.
- Järjestetään säännöllisesti Viron tiedepäiviä Suomessa ja Suomen tiedepäiviä Virossa.

Koulutus

- Suomen ja Viron opetusministeriöille luodaan menettelytavat, joiden avulla voidaan sovittaa yhteen maiden koulutustavoitteet ja voimavarojen yhteinen käyttö, samoin kuin koordinoita opetusohjelmia ja koulutukseen tehtäviä investointeja.
- Käynnistetään Suomen ja Viron yhteinen instituutio Cross Gulf University, joka toimintansa ensi vaiheessa keskittyy tohtorikoulutusyhteistyön järjestämiseen.
- Perustetaan Suomen ja Viron yhteinen koulutusrahasto, joka perustuu sekä julkiseen että yksityiseen rahoitukseen ja jonka tehtävänä on tukea opiskelijoiden ja tutkijoiden, erityisesti tohtoriopetuksessa olevien asumista ja opiskelua sekä liikkumista Suomen ja Viron välillä.
- Harkitaan Suomen ja Viron yliopistojen yhteisen toimipisteen avaamista Kiinassa tai Intiassa.
- Edistetään suomen kielen opetusta ja suomenkielisen perusopetuksen antamista Virossa ja viron kielen opetusta ja vironkielisen perusopetuksen antamista Suomessa.

Energia

- Tehdään Suomen ja Viron yhteinen energiaturvallisuustutkimus, jossa selvitetään molempien maiden energiavarmuuden tekniset ja poliittiset riskit. Tutkimustulosten perusteella tulisi muodostaa yhteinen näkemys mahdollisten energiaturvallisuuteen liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi.
- Suomen ja Viron investointeja toisen maan energiateollisuuteen ei rinnasteta ulkomaaninvestointeihin, vaan vastavuoroisuusperiaatteella ne kat-

sotaan yhteiseen energiajärjestelmään tehdyiksi investoinneiksi, ja niihin suhtaudutaan myönteisesti.

- Perustetaan Suomen ja Viron yhteinen työryhmä selvittämään Fingrid Oyj:n ja OÜ Põhivõrkin yhdistämisen tarkoituksenmukaisuutta ja mahdollisuuksia.
- Perustetaan maiden välinen työryhmä selvittämään ydinvoimalan rakentamista Viroon Suomen ja Viron yhteishankkeena. Työryhmän tehtävänä olisi hankkeen suunnittelu ja tarpeellisten tutkimusten koordinointi.
- Merenalaisen kaasuputken Baltic Connector rakentamisen valmistelutöitä jatketaan. Kaasuputken rakentamiseen suhtaudutaan myönteisesti, koska se lisää Suomen ja Viron energiavarmuutta.
- Suomi ja Viro perustavat Latvian ja Liettuan kanssa kansainvälisen työryhmän, jonka tehtävänä on selvittää turpeen nykyistä laajempia käyttömahdollisuuksia energian raaka-aineena Itämeren alueella.
- Suomi ja Viro tekevät yhteistyötä maidensa lainsäädännön saattamiseksi vastamaan tavoitetta, ettei avatuilla sähkömarkkinoilla ala kilpailutilannetta vääristää tuontisähkö, jonka tuotannon omakustannushinta ei sisällä hiilidioksidipäästökiintiöiden hintaa.

Suomenlahti ja Itämeri

- Perustetaan Suomen ja Viron hallitustenvälinen merenkulkuneuvosto, jonka tehtävänä on sovittaa yhteen maiden merenkulunpolitiikkaa ja koordinoita ministeriöiden ja viranomaisten toimintaa Suomenlahden merenkulun turvallisuuden, ympäristönsuojelun ja turvallisuuden alalla.
- Viron ja Suomen johtavat merentutkimusta harjoittavat laitokset yhdistetään yhteiseksi merentutkimuskeskukseksi. Maat omistavat keskukselta tasan puolet.

Liikenne ja kuljetukset

- Perustetaan Suomen ja Viron yhteinen työryhmä parantamaan Suomenlahden ja Itämeren meriliikenteen turvallisuutta. Työryhmän keskeisenä tehtävänä on edistää koko Itämeren kattavan ohjausjärjestelmän rakentamista, joka tuottaa reaaliaikaista meritilannekuvaa.

- Arvioidaan Helsinki-Vantaan ja Tallinnan lentokenttien välisen jatkuvan helikopteriyhteyden edellytyksiä.
- Jatketaan Helsinki–Tallinna junalauttayhteyden mahdollisuuksien selvittämistä.

Sisäinen turvallisuus

- Viro ja Suomi perustavat korkean tason kahdenvälisen koordinaatiotoimikunnan, jonka tehtävänä on muotoilla molempien maiden voimavarojen ja tietokantojen käyttämistä, rikostiedustelutietojen vaihtamista ja kustannusten jakamista koskevat periaatteet. Toimikunnan tehtävänä on myös kartoittaa Suomen ja Viron turvallisuusviranomaisten yhteiset edut ja koordinoita pelastusviranomaisten kehitysstrategioita.
- Sovitaan keskinäisestä konsultointimenettelystä sisäisen turvallisuuden teknisen kehityksen pitämiseksi ajan tasalla ja mahdollisten yhteishankintojen suunnittelemiseksi.
- Arvioidaan mahdollisuutta perustaa Viron ja Suomen yhteinen nopean toiminnan pelastusyksikkö Suomenlahdella mahdollisesti tapahtuvien merionnettomuuksien jälkivaikutusten poistamiseksi ja muiden kriisien nopeaksi hallitsemiseksi.
- Suomenlahdella mahdollisesti tapahtuvien onnettomuuksien seurauksien tai muiden kriisien nopeaksi hoitamiseksi sovitaan Suomen, Viron, Ruotsin ja Venäjän viranomaisten välillä yhteiset toimintasuunnitelmat ja pelastusresurssien yhteiskäytön periaatteet.

Puolustusala

- Perustetaan Suomen ja Viron puolustusyhteistyön tulevaisuustyöryhmä, jossa kummankin maan asiantuntijat selvittävät laajamittaisesti puolustusalan yhteistyön mahdollisuuksia.

Tieto- ja viestintäteknologia

- Perustetaan Suomen ja Viron yhteinen tietoyhteiskuntaneuvosto ja sen yhteyteen työryhmä, joiden tehtävänä on antaa maidemme hallituksille suosituksia tietoyhteiskuntapolitiikkojen kehittämiseksi ja tietoyhteiskunta-alan säädösten harmonisoimiseksi sekä kahden maan välillä että Euroopan unionin tasolla.

- Perustetaan työryhmä, jonka tehtävänä on laatia Suomen ja Viron yhteinen e-hallinnon ja sähköisten palvelujen strategia, jota sovellettaisiin valtioiden ja pääkaupunkien viranomaistoiminnassa.
- Harkitaan Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteisen tietoteknologia- ja viestintäammattikorkeakoulun perustamisen tarkoituksenmukaisuutta ja mahdollisuuksia.
- Harkitaan Suomen ja Viron yhteisen kieliteknologiaohjelman tuottamista.

Työvoima

- Perustetaan suomalais-virolainen työryhmä, jonka tehtävänä on laatia yhteinen strategia maiden työvoimaongelmien ja väestön ikääntymiseen liittyvien kysymysten ratkaisemiseksi. Työryhmään osallistuvat hallitusten ja työmarkkinaosapuolten edustajat.
- Tehdään Suomen ja Viron yhteinen työvoimatutkimus, jossa kartoitetaan lisätyövoiman tarve ja selvitetään mahdollisuudet tuoda maihin koulutettua työvoimaa kolmansista maista.

Sosiaali- ja terveysala

- Tuetaan yhteistyötä lääketieteellisessä tutkimuksessa ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden koulutuksessa sekä maiden välisessä erikoistumisessa.
- Asetetaan maiden välinen asiantuntijatyöryhmä, jonka tehtävänä on selvittää tarvetta ja mahdollisuuksia yhdistää Suomen ja Viron julkisia sosiaali- ja terveyspalveluja, mukaan lukien teknisten mahdollisuuksien hyväksikäyttö.
- Suomen suurlähetystöön Tallinnassa ja Viron suurlähetystöön Helsingissä sijoitetaan sosiaali- ja terveysalan asiantuntija.

Matkailu

- Laaditaan kahden maan yhteinen markkinointistrategia Suomen ja Viron sekä Helsingin ja Tallinnan markkinoimiseksi yhtenäisenä matkakohteena.
- Lisätään molempia maita käsittelevää matkailutietoa sekä suomeksi ja ruotsiksi että viroksi.

- Viro-päivistä Suomessa ja Suomi-päivistä Virossa kehitetään jokavuotiset tapahtumat.
- Koordinoidaan Helsingissä ja Tallinnassa järjestettävien tärkeimpien matkailu- ja kulttuuritapahtumien ajankohtia, koska se mahdollistaa markkinoida tapahtumia yhtenäisinä matkapaketteina.

Kulttuuri

- Perustetaan yhteinen suomalais-virolainen kulttuurirahasto.
- Perustetaan Viron kulttuurikeskus Helsinkiin ja Suomen kulttuurikeskus Tallinnaan.
- Tuetaan uudenaikaisten sanakirjojen laatimista.
- Selvitetään Suomen ja Viron yhteistyömahdollisuuksia kulttuuriviennin alalla tavoitteena yhteisen kulttuuriviennin ohjelman aikaansaaminen.

Elokuva-ala

- Harkitaan mahdollisuutta perustaa Suomen ja Viron yhteinen elokuva-, media- ja audiovisuaalinen keskus, joka hoitaisi sekä yhteisen elokuvarahaston että Film Commissionin kaltaisen säätiön tehtävät.

Radio- ja televisiotoiminta

- Järjestetään Suomen ja Viron yhteinen radio- ja televisiotoiminnan konferenssi, jossa käsitellään alan yhtiöiden laajapohjaisen yhteistyön mahdollisuuksia sekä tekijänoikeuksiin ja teknisiin ongelmiin liittyviä kysymyksiä.
- Perustetaan Yleisradion vakituinen kirjeenvaihtajapiste Viroon ja Viron yleisradioyhtiön (Eesti Rahvusringhääling) vakituinen kirjeenvaihtajapiste Suomeen.

Helsingin ja Tallinnan Eurooppa-foorumi

- Suomen ja Viron yhteistyönä järjestetään kahden vuoden välein kansainvälinen liiketoiminnan ja politiikan konferenssi, jonka nimi voisi olla Business and Politics in Europe.

Suomen ja Viron suhteiden kehittäminen tulevaisuudessa

- Jatketaan selvitysten laatimista Suomen ja Viron suhteista aina viiden vuoden välein.

SUOMI JA VIRO VUONNA 2030

Visio

Suomen ja Viron yhteiskunnat, taloudet ja perusrakenteet ovat monella alalla yhdentyneet keskenään. Molempien maan globaali kilpailukyky perustuu ensisijaisesti koulutukseen, innovaation, kehitystoimintaan, keskenään yhteen sovitettuun työnjakoon ja useiden rajallisten voimavarojen yhteiseen käyttöön. Kaikki tärkeämmät kehitysstrategiat ja -politiikat on yhteen sovitettu keskenään. Maiden julkiset sektorit ja yksityiset sektorit tekevät keskinäistä yhteistyötä melkein kaikilla alueilla.

Suomea ja Viroa pidetään kansainvälisesti Euroopan turvallisimpina mai-
na. Suomen ja Viron turvallisuus- ja oikeusviranomaisten yhteistyö toimii
esikuvana muille maille rajat ylittävän yhteistyön järjestämisessä. Virolla ja
Suomella on käytössä yhteiset meriliikenteen ja ilmatilan valvontajärjestelmät.
Suomenlahdella ei ole tapahtunut vakavia merionnettomuuksia tai ympäristö-
vahinkoja. Suomen ja Viron aloitteesta Suomenlahden meriliikenteen valvomi-
seksi on kehitetty koko Itämeren kattava yhteinen meriliikenteen ohjausjär-
jestelmä, jota käytetään kaikissa rantavaltioissa. Helsingin ja Tallinnan välinen
rautatietunneli avataan vuoden lopulla.

Suomessa ja Virossa ei ole koettu vakavia energiaturvallisuusongelmia.
Yhteisestä energiasta noin 50 % on ydinenergiaa, 30 % uusiutuvaa energiaa
ja 20 % fossiilista energiaa. Puolet Suomessa kivihielestä ja Virossa palavasta
kivestä saatavasta energiasta tuotetaan ilman hiilidioksidipäästöjä.

Kaikkialla Suomessa ja Virossa ovat julkisessa käytössä tietoliikenteen laaja-
kaistapalvelut. Molemmissa maissa kaikki kansalaiset käyttävät tietoliikenne-
palveluja. Suomalaisista ja virolaisista digitaalista allekirjoitusta ja henkilölli-
syyden sähköistä tunnistusta käyttää kaksi kolmasosaa ja yli 80 % prosenttia
käyttää niitä asioidessaan viranomaisten ja yritysten kanssa. Suomen ja Viron
kaikki tärkeimmät viranomaisrekisterit on toteutettu yhteisten periaatteiden
pohjalta, mikä mahdollistaa niiden rajat ylittävän käytön.

Suomi ja Viro nauttivat Euroopassa korkeaa arvostusta, jotka tunnetaan oma-
leimaisesta ja monipuolisesta kulttuurista. Suomi ja Viro muodostavat yhteisen
koulutus- ja tutkimusalueen ja maiden Cross Gulf University on kansainvälisesti
arvostettu yliopistojen yhteistyöjärjestelmä. Helsinki ja Tallinna tunnetaan kau-
pungeissa vuorotellen järjestettävän korkeatasoisen liike- ja politiikkafoorumin
ansiosta Euroopan kysymyksiin keskittyvänä Davosina.

LIITE 1

YHTEISTYÖ JA KILPAILUKYKY

Suomen ja Viron yhteistyömahdollisuudet

Suomen ja Viron historialliset yhteydet, kielten ja kulttuurien samankaltaisuus ja pääkaupunkien läheinen sijainti luovat ainutlaatuiset edellytykset maiden väliselle hedelmälliselle yhteistyölle. Maiden välinen yhteistyö ei kuitenkaan voi ulottua kaikille elämänalueille, vaan tässä on välttämätöntä tehdä valintoja. Objektiivisista syistä joillakin alueilla maidemme tämänhetkiset lähtökohdat, keskinäiset mittasuhteet, käytettävissä olevat voimavarat ja realistiset kehitysnäkymät ovat täysin erilaisia.

Yhteistyön menestyminen riippuu paljolti sosiaalisesta pääomasta, joka vaikuttaa ihmisten välillä vallitsevaan luottamukseen ja keskinäiseen yhteistyöhalukkuuteen. Tiedämmehän maailmalta ja Euroopastakin lukuisia esimerkkejä siitä, miten kansalliset, historialliset, sovinistiset tai kielelliset tekijät ja niihin kohdistuvat ennakoasenteet ovat usein muodostaneet näkymättömän esteen rationaaliselle yhteistyölle, joka olisi hyödyttänyt yhteistyön kaikkia osapuolia. Suomen ja Viron välillä ei ole sen tyyppisiä kynnyksiä, ja meillä on kaikki edellytykset välttää niitä myös tulevaisuudessa.

Maidemme yhteistyö kansalaisten, yrittäjien, viranomaisten ja järjestöjen välillä on viimeisten seitsemäntoista vuoden aikana saanut kehittyä vapaasti. Tällaisessa kanssakäymisessä kaiken myönteisen ohella törmäämme joskus kuitenkin myös jonkinlaiseen keskinäiseen epäluottamukseen, toisen osapuolen etujen painottamiseen toisen kustannuksella tai yritykseen käyttää toista osapuolta hyväksi päämääriensä saavuttamiseksi.

Nykyiset monipuoliset yhteistyösuhteemme ovat Suomen estofiilien ja Viron Suomen-ystävien ansiota: he ovat olleet perustamassa, rakentamassa ja tuke-massa näitä suhteita. Valitettavasti näiden henkilöiden piiri on pysynyt pitkään samana. Liian harvat nuoret ovat kiinnostuneet osallistumaan maidemme väliseen yhteistyöhön ja yhteyksiemme vaalimiseen. Kiinnostuksen hiipumisen merkittävin syy on muualla maailmalla avautuneiden mahdollisuuksien runsaus ja hatara tieto naapurimaasta.

Oikean tiedon saaminen naapurimaasta median ja muiden kanavien kautta on tärkeää. Tiedonvälitys on toisaalta yksi yhteistyöalue ja toisaalta se muodostaa ikään kuin infrastruktuurin kaikelle laajemmalle maidemme väliselle yhteistyölle.

Tämän selvityksen valmisteluvaiheen yksi suurimpia yllätyksiä oli todeta, kuinka riittämätöntä ja katkonaista tänäkin päivänä on tiedonvaihto eri elämänaluilla. Ensisijaisesti se koskee tietoa Suomen ja Viron tapahtumien ja maissa meneillä olevien prosessien taustoista, eri tuotantoalojen markkinatilanteesta, naapurimaan edistysaskeleista ja todellisista yhteistyömahdollisuuksista.

Yhtä tärkeää kuin näkemysten ja tiedon leviäminen on yhteistyötä suosivan ilmapiirin vaaliminen Suomen ja Viron välillä. Otollinen ilmapiiri vaikuttaa asenteisiin ja suhtautumiseen, jotka osaltaan edistävät uusien ideoiden syntymistä. Sen sijaan puolueellinen tieto, jossa mahdollisesti heijastuu jopa ylenkatsova suhtautuminen, on omiaan jarruttamaan konkreettisten ideoiden syntymistä ja toteuttamista. Keskinäinen avoimuus ja luottamus sekä toisen etujen ymmärtäminen ovat tärkeitä. Yhteistyö on menestyksestä vain, jos sen tavoitteissa huomioidaan tasapainotetusti molempien osapuolten edut ja molemmat kokevat yhteistyön tarpeelliseksi ja hyödylliseksi.

Nykyään kaikki Pohjoismaat ja Baltian maat ovat sekä globaalin että Euroopan kehityksen suhteen monella tavalla samankaltaisessa asemassa. Suomen ja Viron yhteistyön saattaminen uudelle tasolle voisi toimia sytykkeenä muiden Itämerenmaiden tiiviimmälle keskinäiselle yhteistyölle, mistä viime kädessä hyötyisi koko Euroopan unioni.

Globaali kilpailukyky ja innovaatio

Maailmantalouden eri sektoreiden väijäämätön globalisaatio on lisännyt ja lisää jatkossakin kilpailua yritysten, teollisuusalojen, maantieteellisten alueiden ja maiden välillä. Kiivain globaali kilpailu käydään resursseista ja markkinoista sekä parempien investointien, tehokkuuden ja tuottavuuden puolesta. Globalisaation liikkeelle saama kilpailu on vauhdittanut innovaatioiden, lahjakaiden ihmisten ja kustannustehokkaan ammattityövoiman maailmanlaajuisista liikkumista.

Euroopan unioni on Suomen ja Viron keskeinen yhteistoimintakenttä. Unionin Lissabonin strategian tärkein tavoite on kilpailukykyyn vahvistaminen. Maailmassa jonkin alueen kilpailukyky on kyseisen alueen erilaisten tekijöiden, politiikkojen ja instituutioiden muodostama kokonaisuus, joka määrää kyseisen alueen tuottavuustason. Tuottavuuden kasvu on yleisen talouskasvun edellytys, mikä puolestaan on perustana ihmisten elintason nousulle ja hyvinvoinnin lisääntymiselle.

Eri alueiden kilpailukykyä arvioitaessa tarkastellaan ensisijaisesti rahoitus- ja veropolitiikkaa, kustannustekijöitä ja erilaisten instituutioiden toiminnallista

laatua. Suuri merkitys on sillä, miten kunkin maan tai alueen poliittinen ja taloudellinen ilmapiiri vaikuttaa yritysten kilpailukyvyyn synty miseen ja säilyttämiseen. Yritysten kilpailukyvy n edistämiseksi on luotava sellainen toimintaympäristö ja olosuhteet, jotka tehostavat tuottavuutta ja vahvistavat markkina-asemia.

Yritysten globaalin kilpailukyvy n kehittämisen kannalta on lisäksi suuri merkitys tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnalla. Kehittäjien ja innovaattoreiden itselleen asettamien välittömien tavoitteiden saavuttamisen lisäksi heidän toiminnallaan saattaa olla epäsuoriakin heijastevaikutuksia, mistä yrityksen tai sen sijaintimaan tai alueen globaali kilpailukyky saattaa hyötyä laajemmin.

Sellaisia epäsuoria heijastevaikutuksia ovat muun muassa:

- uusien ideoiden, teknologioiden, taitojen tai liiketoiminta-, johtamis- tai markkinointimenetelmien välitön vuoto tai siirtyminen
- jonkin markkinan, maan tai alueen merkityksen nousu
- uusien liiketoiminnallisten tai sosiaalisten verkkojen syntyminen
- alueellisen integraation kehittyminen
- edistyksellisen kilpailukulttuurin kehittyminen.

Innovaatiotoiminta ei nykyään koske enää vain teknologiaa ja tuotantoprosesseja, vaan yhtä tärkeäksi on noussut innovatiivinen lähestyminen asiakaskeisessä palveluntarjonnassa. Myös uusien johtamismallien tai perinteisestä poikkeavien yhteisöjen kehittäminen ja käyttöönotto ovat osa innovaatiotoimintaa.

Keksinnön, innovatiivisen tuotteen tai teknologian aikaan saaminen sinänsä ei varmista vielä menestystä. Lisäksi tarvitaan ponnisteluja niiden markkinoimiseksi, tosiasialliseksi käyttöönottamiseksi, riskien hallitsemiseksi ja markkina-aseman pysyttämiseksi. Tämä vaatii yritysten, tutkimuslaitosten, rahoittajien, muiden asiaan liittyvien tahojen ja usein myös valtion koordinoitua yhteistyötä.

Globaali kilpailu tiivistyy tulevaisuudessakin eikä se pysähdy enää koskaan. Jatkuva innovaatio on tehokkain keino vastata globalisaation synnyttämiin uusiin haasteisiin. Suomi ja Viro eivät voi kilpailla hinnoilla, vaan ainoastaan laadulla ja sellaisilla tuotteilla ja palveluilla, joita ei tarjota vielä muualla.

Suomessa tutkimus- ja innovaatiotoimintaan panostetaan tällä hetkellä 3,5 % bruttokansantuotteesta. Suomi on sijoittunut vuosia eri maiden kilpailukykyä mittaavissa kansainvälisissä tutkimuksissa kärkisijoille: vuonna 2007 Suomi oli

Maailman talousfoorumin teettämässä 131 maan vertailututkimuksessa kuudennella sijalla ja vuonna 2005 teknologiaindeksien vertailussa peräti toisella sijalla heti USA:n jälkeen. Menestys kilpailukykymittauksissa ei kuitenkaan ole tuonut Suomeen suuria sijoituksia tai toivottua elintason ja vaurauden nousua.

Suomi ja Viro ovat sekä maailmaan että muuhun Eurooppaan verrattuna pieniä valtioita, joiden voimavarat ovat rajalliset. Siinä mielessä olemme melko samanlaisessa tilanteessa. Maidemme on valittava, mitä toimialoja kehitetään, ja panostettava rajalliset voimavarat keskitetysti aloihin, joissa todennäköisyys päästä huipulle on suurin. Joskus voimavarojen rajallisuus voi olla hyvästäkin – se pakottaa etsimään innovatiivisia ja tavanomaisesta poikkeavia ratkaisuja.

Kummatkin maat suuntautuvat tulevaisuuteen. Suomen hallituksen odotetaan lähiaikoina hyväksyvän uuden kansallisen innovaatiostrategian. Virolla on tuore ohjelma talouden tiedollisen pohjan vahvistamiseksi vuosille 2007–2013.

Suomi ja Viro tarvitsevat myös rajojensa ulkopuolelta uusia tietoja ja taitoja, joita lahjakkaat opiskelijat, tutkijat ja huippuasiantuntijat toisivat mukanaan. Meidän on ponnisteltava, jotta maamme olisivat tällaisille henkilöille kiinnostavia ja puoleensa vetäviä. Nykyisellään Suomi ja Viro vallitsevine olosuhteineen ovat suurelle osalle maailmaa ja jopa Eurooppaakin tuntemattomia.

Tärkeää on kuitenkin huomata, että kilpailun lisäämisen ohella globalisaatio on avannut Suomen ja Viron kaltaisille pienille maille myös uusia mahdollisuuksia. Niistä on otettava vain selvää. Se ja myös uusien mahdollisuuksien käyttö saattaa olla työlästä ja se edellyttää määrätietoista ja strategista lähestymistä. Monessa tapauksessa Suomen ja Viron kannattaa ryhtyä siihen yhteisvoimin.

Informaatio- ja viestintäteknologian kehitys on mahdollistanut maailmanlaajuisten tietovarantojen käytön. Tällaisissa olosuhteissa uusien ideoiden, tietojen tai teknologioiden ensisijaisen alkuperämaan merkitys pienenee. Tärkeimmäksi kysymykseksi nousee, kuka ja miten pystyy ottamaan uutta tietoa vastaan ja hyödyntämään sitä.

Innovatiivisen talouden ja innovatiivisen yhteiskunnan liikkeelle paneva voima on yrittäjyys ja järjestöjen, yrittäjien ja kansalaisten yhteistyö. Eri mailla ja kansoilla on näissä asioissa erilaista suhtautumista tai erilaisia ongelmia. Erityisen tärkeäksi nousee yhteiskunnallinen asenne riskinoton, epäonnistumisten ja menestymisten suhteen. Valitettavasti esimerkiksi epäonnistumisen hyväksyminen suomalaisessa ja virolaisessa yhteiskunnassa on aivan jotain muuta kuin vaikkapa USA:ssa.

Globaalin kilpailukykyyn lisääminen innovaatiotoiminnan avulla vaatii Suomen ja Viron kaltaisilta pieniltä mailta kykyä vastata samanaikaisesti monenlaisiin haasteisiin. Nämä haasteet voivat olla esimerkiksi seuraavanlaiset:

- Resurssien rajallisuus. Tarve erikoistua ja välttää hajaantumista. Pienten maiden resurssit eivät riitä nostamaan kaikkia tutkimus- ja toimialoja huipputasolle. Investoinneissa on pakko tehdä valintoja ja voimavarat on keskitettävä yhdistämällä pieniä yksiköitä suurempiin.
- Kansallisten markkinoiden pienuus. Innovatiivisten tuotteiden esiin nousemiseksi tarvitaan riittävä kysyntä. Suomi ja Viro sijaitsevat maantieteellisesti kaukana niistä markkinoista, jotka tällä hetkellä maailman mittakaavassa kasvavat vauhdikkaimmin.
- Henkilöresurssit. Kansainvälisen parhaan tutkimuksen ja huippuosaamisen hyödyntäminen. Tämänhetkinen oma tietotaitoresurssi ei riitä.
- Palvelualan vahvistaminen ja julkisten palvelujen kehittäminen. Palvelujen ja palvelupakettien tuotteistaminen ja niiden vienti.
- Varovaisuus riskinotossa ja riskipääoman vähäinen saatavuus yrityksen perustamisen jälkeen. Uusien ja toimintansa vasta aloittaneiden yritysten määrän lisääminen.
- Globaalien kehitysten jatkuva seuraaminen. Valmiutta seurata maailmanlaajuisesti vaikuttavaa tietoa ja globaaleja kehityksiä, samoin kuin kykyä käyttää niitä tehokkaasti on lisättävä.

LIITE 2

TUTKIMUS JA KEHITYSTOIMINTA

Tutkimus- ja kehitystoiminnan viitekehystenä Euroopan unionissa ovat Lissabonin strategia ja EU:n kilpailukyvyn ja innovaatiotoiminnan puiteohjelma. Suomalaiset ja virolaiset tutkijat ja yrittäjät ovat osallistuneet EU:n tieteen ja teknologian tutkimusohjelmiin ahkerasti.

Kuudennen tutkimuksen puiteohjelman (FP6, 2002–2006) kautta Suomeen on tullut tai on tulossa 365 miljoonaa euroa ja Viroon 33 miljoonaa euroa. EU:n rahoittamat hankkeet ovat yleensä laajasti kansainvälisiä. Kuudennen puiteohjelman kautta suomalaisia on ollut hankkeissa mukana yli 1.400 ja virolaisia lähes 400. Nykyisen toiminnan pohjana on vuoden 2007 alussa käynnistynyt seitsemäs puiteohjelma (FP7).

Suomen ja Viron on tiivistettävä yhteistyötä Euroopan tutkimusneuvostossa ja panostettava Euroopan teknologiainstituutin (EIT) ja Euroopan tutkimusalueen (ERA) kehittämiseen. Suomi ja Viro ovat tukeneet toisiaan EU:n tutkimuspolitiikassa, mutta molempien maiden on haettava aktiivisesti yhteistyötä myös muiden samanmielisten maiden kanssa EU:n tutkimus-, kehitys- ja innovaatiopolitiikan kehittämiseksi.

Tutkimustoiminta on jatkuvan muutoksen alaista. Suomen hallituksen tutkimus- ja teknologianeuvosto ja Viron hallituksen tiede- ja kehitysneuvosto ovat yhteiskokouksissaan arvioineet muutosten asettamia vaatimuksia. Tutkijat ovat osallistuneet molemmissa maissa ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin keskusteluihin ja neuvoneet maidensa hallituksia. Pitkän tähtäimen näkemys, jossa on huomioitu globaali kehitys, on maidemme tutkimusyhteistyössä tärkeää. Tutkimusta on kehitettävä perusteellisen arvioinnin pohjalta ja kansainvälistä kokemusta hyödyntäen. Suomessa ja Virossa ei ole sellaista tutkimuksen kehittämisen analyysikeskusta, jossa kerättäisiin tietoa ja tehtäisiin riippumattomia arviointeja ja selvityksiä.

Suomessa ja Virossa on käynnissä useita prosesseja, joiden tarkoituksena on tukea suoraan tai epäsuorasti maiden talouksien kilpailukykyä.

Innovaatiotoiminnan ydintehtäviä on lisätä yhteyksiä korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten välillä. Tässä suhteessa Suomenlahti ei saa olla näiden yhteyksien esteenä.

Kun tutkimus- ja kehitystoimintaa pyritään Suomessa ja Virossa yhteistoimin kehittämään, kummankin maan kaikki vahvuudet on otettava mukaan. Selvää on myös, että Helsingin ja Tallinnan muodostamaan koulutus- ja tutkimustoiminnan keskittymään on jatkuvasti panostettava ja sen kilpailuetuja on kehitettävä.

Suomen pääkaupunkiseudulla on käynnissä merkittävä hanke, jossa Teknillinen korkeakoulu, Kauppakorkeakoulu ja Taideteollinen korkeakoulu yhdistetään yhdeksi kokonaisuudeksi, Aalto-korkeakouluksi. Muitakin yhdistämishankkeita on käynnissä, ja yliopistojen ja korkeakoulujen yhteistyötä tiivistetään.

Suuri osa toiminnoista perustuu instituutioiden ja yritysten itsenäiseen harkintaan ja päätöksentekoon. Näin ollen hallitusten tehtävänä olisi lisätä voimavaroja ja poistaa mahdollisia rajoituksia, jotka estävät yhteyksien tiivistämistä ja tutkimusyhteistyötä Suomenlahden yli.

Tutkimustoiminta nojaa melko kalliiseen infrastruktuuriin, jonka yhteiseen hyödyntämiseen Suomenlahden yli kannattaa kiinnittää huomiota. Esimerkin tarjoaa Espoossa toimiva supertietokoneita ylläpitävä laitos, jonka palveluja käytetään myös Virossa.

Tutkimustulosten muuttaminen käyttökelpoisiksi ja kaupallistettaviksi tuotteiksi on tärkeä osa innovaatiotoimintaa. Useimmilla yliopistoilla on innovaatiokeskuksia, joiden tehtävänä on auttaa tutkimustulosten hyödyntämisessä ja kaupallistamisessa. Suomenlahden kummallakin puolella olevien innovaatiokeskusten tulisi tiivistää keskinäisiä yhteyksiä ja yhteistyötä nykyiseen verrattuna.

Muotoilu (design) on Suomessa ja Virossa hyvin arvostettu ja sillä on kummassakin maassa pitkät perinteet. Muotoilu on uusien haasteiden edessä: esimerkiksi erilaisten tuotteiden ympäristöystävällisyys on myyntivaltti. Muotoilun merkitys taloudellisessa ja innovatiivisessa toiminnassa on vahvassa kasvussa. Alan yhteistoimintaa koulutuksessa ja yhteisprojekteissa, samoin kuin markkinoinnissa ja tuotteistamisessa on kannustettava. Alan toimijoiden olisi luotava maidemme välillä pysyvä verkosto, koska se antaisi luovalle kanssakäymiselle nykyistä paremmat edellytykset.

Useiden nykyaikaisten tutkimus- ja kehitysalojen (mm. bio-, tieto-, viestintä-, materiaali- ym. teknologian) lisäksi, joilla jo suurella osalla kehittyneistä maista on toimintaa, on tärkeää tunnistaa toimintamahdollisuuksia myös uusilla aloilla, jotka tähän asti ovat pienille maille saattaneet vaikuttaa saavuttamattomilta.

Lupaava toimiala, jolla on vahva taloudellinen potentiaali, on avaruus ja avaruusteknologian kaupallinen hyödyntäminen. Suomessa ja Virossa avaruustutkimuksella on pitkät perinteet ja tutkijoilla on hyvät yhteydet.

Euroopan unioni on alkanut panostaa avaruusteknologiaan läheisessä yhteydessä Euroopan avaruusjärjestön ESA:n kanssa. Uudessa Lissabonin uudistussopimuksessa avaruus saa ensi kertaa erityismaininnan. Vahva näyte panostuksesta avaruuteen on EU:n tuore päätös paikannus- ja satelliittinavigointijärjestelmä Galileon rakentamisesta lähivuosina. Avaruudella on merkittävä tukiosuus EU:n seitsemännessä puiteohjelmassa.

Arvioidaan, että avaruusteknologian vaikutukset tulevat olemaan samalla tavalla merkittäviä kuin mitä ne ovat olleet tieto- ja viestintäteknologia-alalla. Avaruusteknologia tarjoaa elintärkeitä välineitä valvontaan, viestintään ja erilaisten järjestelmien tekniseen hallintaan. Suomen ja Viron olisi yhdistettävä voimavaransa ja luotava yhteistyösuhteita avaruustoiminnassa vahvan Ruotsin ja muiden pohjoismaiden kanssa.

ESA, jonka täysjäsen Suomi on vuodesta 1995 ollut, uudistaa parhaillaan rakenteitaan, mikä avaa mahdollisuudet hyväksyä uusia jäseniä. Viron jäsenyys olisi tärkeä edistysaskel, ja se loisi uudet mahdollisuudet Suomen ja Viron yhteistyölle avaruuden hyödyntämisessä ja avaruusteknologioiden kehittämisessä.

Kaikista ilmastonmuutokseen ja ympäristönsuojeluun liittyvistä innovatiivisista toiminnoista on tullut maailmassa todella ajankohtaisia. Monella niistä on merkittävä taloudellinen potentiaali.

Yksi alue, jolla Suomi ja Viro voivat tehdä yhteistyötä maista löytyvältä tieteelliseltä pohjalta, on napa-alueiden tutkimukset. Pienen maan on yksin vaikeaa kehittää tämän alan asiantuntemusta ja teknistä infrastruktuuria kovin pitkälle. Tämän vuoden alussa on Suomessa laadittu Etelämanner-tutkimusstrategia. Suomalainen tutkimusasema sijaitsee Ruotsin tutkimusaseman lähellä ja Suomella on tällä alalla Ruotsin kanssa yhteistyötä. Voisiko Suomen ja Viron voimavarojen yhdistäminen Etelämanner-tutkimuksessa tulla kysymykseen?

Erityisen tärkeää on nykyaikaisen tutkimuksen ja kehitysalojen laaja tunnetuksi tekeminen, varsinkin nuorten keskuudessa. Suomessa ja Virossa on järjestetty tiedepäiviä sekä laajalle yleisölle että oppilaitoksille. Viime vuonna Suomen Fyysikkoseura ja Viron fyysikkoseura (Eesti Füüsikute Selts) järjestivät yhteiset fysiikan päivät Tallinnassa. Maat valmentavat yhdessä myös lukiolaisia kansainvälisiin fysiikkaolympialaisiin. Tiedekeskus Heureka Vantaalla ja tiedekes-

kus Ahhaa Tartossa tekevät niin ikään yhteistyötä. Sen tyyppistä yhteistyötä voisi maittemme välillä olla enemmänkin.

Globaali kilpailu tutkimus- ja kehitystoiminnassa on äärimmäisen kovaa ja siinä jatkuva menestyminen vaatii suuria voimavaroja. Samalla menestys ei ole aina ja suoranaisesti yhteydessä käytettyihin voimavaroihin tai käytettyyn aikaan. Suomen ja Viron on pyrittävä käyttämään rajalliset henkilöresurssinsa ja tekniset sekä muut aineelliset voimavaransa mahdollisimman tehokkaasti ja yhteisesti. Erityisesti olisi panostettava tutkimus- ja kehitystoiminnan mukanaan tuomien sellaisten uusien sivualojen etsimiseen, joilla todennäköisyys menestyä globaalissa kilpailussa yhteisvoimin olisi suuri.

Suosituksukset:

- Perustetaan Suomen ja Viron yhteinen Tiede-, teknologia- ja kehitysneuvosto (TTK). Yhteisen neuvoston kokoukset järjestetään vähintään kerran vuodessa ja joka toinen vuosi kokouksiin osallistuvat myös maiden pääministerit.
- Perustetaan Suomen ja Viron vakituinen sihteeristö valmistelemaan TTK:n kokouksia ja koordinoimaan kahden maan tutkimuspolitiikkaa kokousten välisenä aikana.
- Perustetaan Suomen ja Viron riippumaton analyysikeskus, jonka tehtävänä on TTK:n kokouksissa käsiteltävien asioiden valmistelu ja arviointi. Muina tehtävinä voisi olla kahden maan kehitystä, keskinäistä yhdentymistä ja voimavarojen käyttöä koskevien selvitysten, arviointien ja kyselytutkimusten tekeminen.
- Kahden vuoden välein samanaikaisesti Tiede-, teknologia- ja kehitysneuvoston yhteisen kokouksen kanssa järjestetään Suomen ja Viron korkeatasoinen talousseminaari.
- Suomen Tekesin ja Viron yritystoiminnan kehittämissäätiön (Eesti Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse EAS), samoin kuin Suomen Sitran ja Viron kehitysrahaston (Arengufond) välille luodaan konkreettiset yhteistyömuodot.
- Helsinkiin syntyvän Aalto-korkeakoulun ja Tallinnan teknillisen yliopiston sekä Viron Taideakademian välille luodaan kumppanuussuhteet, joiden tavoitteena on käyttää tehokkaasti tutkimus- ja kehitystoiminnassa tarvittavia voimavaroja ja käynnistää yhteisiä projekteja.

- Suomen ja Viron muotoilualan oppilaitosten välille perustetaan pysyvä yhteistyöverkosto, jonka tarkoituksena on kehittää yhteistoimintaa luovan työn, tuotteistamisen ja markkinoinnin alalla sekä käyttää tehokkaasti hyväksi eri oppilaitosten resursseja.
- Tuetaan Suomen ja Viron teknologiakeskusten ja yrityshautomojen yhteistoimintaa.
- Järjestetään säännöllisesti Viron tiedepäiviä Suomessa ja Suomen tiedepäiviä Virossa.

LIITE 3

KOULUTUS

Globalisaatio muokkaa odotuksia, joita yhteiskunnalla, kulttuurilla ja talouselämällä on koulutuksen sisällöstä ja merkityksestä. Vaikka koulutuksella on aina yleissivistyksellinen tehtävä, on samalla tärkeää panostaa erityisesti niihin aloihin, joilla on suora yhteys talouden ja yhteiskunnan kehitykselle tulevaisuudessa. Painopistealoja valittaessa on otettava huomioon tutkimuksessa ja taloudellisessa toimintaympäristössä tapahtuvat muutokset. Näiden muutosten ymmärtämiseksi myös jatkuva avoin keskustelu on tärkeää.

Korkeamman opetuksen voimavarat ovat niukkoja sekä Suomessa että Virossa. Niiden lisääminen on kummankin maan kilpailukyvyyn parantamiseksi välttämätöntä. Myös voimavarojen tarkoituksenmukaista ja kummankin maan kannalta tehokasta yhdistämistä on vakavasti harkittava. Tämä merkitsee samalla erikoistumista koulutusaloittain. Jokaista tieteenalaa ei ole järkevää pyrkiä harjoittamaan huipputasolla omassa maassa, jos Suomenlahden toisella puolen on tarjolla vastaavalla alalla paremmat tutkimusedellytykset. Suomen ja Viron opetusministeriöiden tulisi yhdessä luoda joustava menettely, jossa sovitetaan yhteen kansallisia koulutuspyrkimyksiä.

Tavoitteena pitäisi olla Suomea ja Viroa yhdistävä tehokas opiskelun ja tutkimuksen alue, jossa erikoistumisen ja työnjaon lisäksi edistetään opiskelijoiden ja tutkijoiden vapaata liikkuvuutta. Yhteinen alue edellyttää koordinoitua investointeja ja tehokasta verkostoitumista.

Virossa opiskeli korkeakoulututkintoa lukuvuonna 2006–2007 yhteensä 437 suomalaista opiskelijaa ja Suomessa 664 virolaista opiskelijaa. Opiskelija- ja opettajavaihdossa Suomenlahden yli unionin Erasmus-ohjelma on keskeinen väline. Kaikki Baltian maat voivat vuoden 2008 alusta osallistua vastaavaan pohjoismaiden Nordplus-ohjelmaan.

Bolognan prosessi on luonut yhteiset tutkintorakenteet. Opiskelijoiden ja opettajien vaihdolle ja korkeakoulujen yhteistyölle yli Suomenlahden ovat hyvät olosuhteet, mutta käytännössä on ilmennyt myös esteitä, jotka on poistettava.

Opetusohjelmia on jonkin verran jo sovitettu yhteen niin, että opiskelija voi hyödyntää opetusta kummassakin maassa. Valtioiden välillä on jatkettava yhteistä tutkintosuunnittelua, kenties jopa jonkinlaisia yhteistutkintoja. Erinomainen tilanne olisi, jos toisessa maassa suoritettua alemman korkeakoulututkinnon

pohjalta voisi esteettä jatkaa toisessa maassa ylemmän korkeakoulututkinnon suorittamista. Viron ja Suomen opetusministeriöiden olisi selvitettävä yhdessä, mitä mahdollisuuksia on opetusohjelmien yhtenäistämiseksi. Yhteisten tohtori-ohjelmien aikaansaamista on kannustettava ja tohtoreita kouluttavien laitosten yhteyksiä on vahvistettava.

Malleja koulutus- ja tutkimusalan yhteistyölle antavat sekä Helsingin ja Tallinnan tieteen kaksoiskaupunkihanke että Helsinki Education and Research Area -järjestely, johon kuuluu yhdeksän yliopistoa ja yhdeksän ammattikorkeakoulua pääkaupunkiseudulta ja Etelä-Suomesta. Luonnollisesti molempien maiden muiden alueiden oppilaitokset olisi saatava mukaan yhteistyöhön.

Korkeampaa opetusta antavien oppilaitosten on globalisoituvassa maailmassa kyettävä avaamaan ovensa myös muista maista tuleville opiskelijoille ja tutkijoille. Yliopistot kilpailevat maailmanlaajuisesti lahjakkuuksien löytämiseksi. Virossa syntyvyyden laskun vuoksi arvioidaan lähivuosina opiskelijoiden määrän vähenevän jyrkästi. Kun tällä hetkellä Viron lukioissa opiskelee todennäköisiä tulevia korkeakouluopiskelijoita noin 60.000, niin vuoteen 2016 mennessä todennäköisten tulevien korkeakouluopiskelijoiden määrä eli 16–18-vuotiaiden määrä laskee noin 30.000:een.

Vaikka Suomessa ja Virossa ajatellaan maiden koulutusjärjestelmien nauttivan korkeaa kansainvälistä arvostusta, ulkomaalaisopiskelijoiden ja -opettajien määrä maissa on vaatimaton (Suomen yliopistoissa opiskeli vuonna 2006 noin 5.400 ulkolaista opiskelijaa ja Virossa vajaa tuhat). Suomen ja Viron korkeakouluja ja maissa vallitsevia olosuhteita tunnetaan suurimmassa osassa maailmaa joko vähän tai ei ollenkaan.

Itämeren piirissä toimivat yliopistot ovat vuodesta 2000 lähtien harjoittaneet tiivistä yhteistyötä opetuksen ja tutkimuksen aloilla. Sen perustana on verkosto, joka kantaa nimeä The Baltic Sea Region University Network, jota hallinnoidaan Turun yliopistosta käsin.

Usean suomalaisen yliopiston yhteinen, Joensuun yliopistosta käsin johdettu Cross-Border University suuntaa englanninkielistä opetusta pääosin venäläisille. Myös Viron yliopistot voisivat osallistua sen toimintaan.

Suomen ja Viron yliopistot voisivat yhteisvoimin perustaa toimipisteitä maailmanlaajuisen kehityksen kannalta keskeisiin maihin kuten Kiinaan ja Intiaan. Pohjoismaiset yliopistot ylläpitävät Kiinassa ja Intiassa yhteisiä keskuksia. Yksi tai useampi yliopisto Suomesta ja Virossa samoin kuin asiasta kiinnostuneet yritykset ja järjestöt voisivat perustaa säätiön, joka ylläpitäisi koulutuslaitosta

esimerkiksi jossakin Aasian maassa. Laitos voisi antaa perusopetusta ja tarjota jatkokoulutusmahdollisuuksia Suomessa ja Virossa.

Niin Suomen ja Viron kuin koko Euroopan unioninkin yhdentymiskehityksen peruskiviä on peruskoulutus. Suomen ja Viron on lisättävä kouluviranomaisen ja opetus- ja tutkimuslaitosten yhteistyötä parhaiden käytäntöjen ja uusien ideoiden kehittämiseksi peruskoulutuksessa. Sellainen yhteistyö voisi olla koko EU:lle suuntaa antavana mallina peruskoulutuksen yhteisessä kehittämisessä.

Suomen ja Viron keskinäisen yhdentymisen kannalta on tärkeää, että Suomessa on tarjolla vironkielistä ja Virossa suomenkielistä perusopetusta. Tallinnassa on Suomen rahoittama suomenkielinen koulu toiminut jo vuosia. Myös Tartossa on suomenkielistä opetusta. Helsingin Roihuvuoren koulussa on 6. luokalle saakka mahdollisuus saada opetusta kahdella kielellä. Koulussa on tällä hetkellä 59 virolaislasta. Samalla Helsingin seudun muissa peruskouluissa on nykyään lähes 1.000 virolaista lasta. Helsingissä ja sen lähiseudulla olisi kysyntää kaksikielisille luokille sekä erityisluokille, joissa olisi viron kielen linja. Helsingin kaupungin tavoitteena on kehittää kaksikielistä eli viroksi ja suomeksi tapahtuvaa opetusta sekä laadullisesti että määrällisesti. Opetusta on tarkoitus laajentaa Latokartanon peruskouluun, jolloin oppilaat saavat kaksikielistä opetusta koko perusopetuksen ajan.

Hyvän ammatillisen koulutuksen saaneen työvoiman varmistaminen on Suomen ja Viron talouselämän ja yhteiskuntien kehitykselle elintärkeää. Koulutuksen kohdistaminen yhteiskunnan ja talouden kehityksestä syntyviin vaatimuksiin vaatii jatkuvaa seurantaa. Suomi ja Viro voisivat yhteisvoimin nostaa ammatillisen koulutuksen arvostusta molemmissa maissa.

Suomen ja Viron tulee kehittää koulutuspolitiikkoja koordinoitusti ja globaalien suuntauksien ja Euroopan koulutusyhteistyön mukaisesti.

Suosituksset:

- Suomen ja Viron opetusministeriöille luodaan menettelytavat, joiden avulla voidaan sovittaa yhteen maiden koulutustavoitteet ja voimavarojen yhteinen käyttö, samoin kuin koordinoida opetusohjelmia ja koulutukseen tehtäviä investointeja.
- Käynnistetään Suomen ja Viron yhteinen instituutio Cross Gulf University, joka toimintansa ensi vaiheessa keskittyy tohtorikoulutusyhteistyön järjestämiseen.

- Perustetaan Suomen ja Viron yhteinen koulutusrahasto, joka perustuu sekä julkiseen että yksityiseen rahoitukseen ja jonka tehtävänä on tukea opiskelijoiden ja tutkijoiden, erityisesti tohtoriopetuksessa olevien asumista ja opiskelua sekä liikkumista Suomen ja Viron välillä.
- Harkitaan Suomen ja Viron yliopistojen yhteisen toimipisteen avaamista Kiinassa tai Intiassa.
- Edistetään suomen kielen opetusta ja suomenkielisen perusopetuksen antamista Virossa ja viron kielen opetusta ja vironkielisen perusopetuksen antamista Suomessa.

LIITE 4

ENERGIA

Pitkäaikainen energiaturvallisuus on nykyään jokaisen maan tai alueen turvallisuuden ja taloudellisen kilpailukyvyyn avaintekijä. Taloudellisen kilpailukyvyyn kannalta kriittisin kysymys on energianlähdemateriaalin hinta.

Energiaturvallisuus on taattu, jos maalla tai alueella on

- monipuolinen valikoima primäärienergianlähteitä
- sekundaarienergian tuotantoa varten riittävä tuotantokapasiteetti ja sille toimiva varajärjestelmä sekä
- energian siirto- ja jakelujärjestelmät toimivat moitteettomasti ja ilman katkoksia.

Koko maailmassa energia-alan kehitykselle on ominaista jatkuva yhdentyminen ja keskinäinen riippuvuus. Tuotantoon vaikuttavat eniten energian kysynnän lisääntyvä kasvu, markkinatalouden toimintamekanismit ja energian ympäristövaikutuksiin liittyvien asioiden politisoituminen korkealla tasolla. Euroopan energiansaannin suurin ongelma on lisääntyvä riippuvuus ulkopuolisesta energianlähdemateriaalista.

Euroopassa energia-alan tärkeimmäksi aiheeksi on noussut selvästi sähköenergian tuotanto. Euroopan unionin energiapolitiikka nojaa kolmeen pilariin: energiaturvallisuuteen, kestävään kehitykseen ja taloudelliseen kilpailukykyyn. Tulevaisuudessa sähköntuotannolla voidaan vähentää riippuvuutta öljystä ja kaasusta ja rajoittaa merkittävästi kasvihuonekaasupäästöjä.

Suomen ja Viron sähköverkot on yhdistetty toisiinsa merenpohjassa kulkevalla 350 megawatin Estlink-tasasähkökaapelilla. Nyt suunnitellaan maiden välille meren pohjaan 800 megawatin Estlink 2:sta, joka mahdollistaa sähkömarkkinoiden yhdistämisen ja vakauttaa siten sähköenergian hintoja vapailla markkinoilla. Tärkein kvalitatiivinen muutos Estlink 2 käyttöönoton jälkeen on kuitenkin se, että vasta silloin Suomea ja Viroa voidaan pitää energiavarmuuden kannalta yhtenäisenä alueena.

Sekä Suomen että Viron intresseissä on, ettei energiamarkkinoiden tilannetta ala vääristää Euroopan unionin ulkopuolelta tuotava sähkö, jonka tuotannon omakustannushinta ei sisällä hiilidioksidipäästökiintiöiden hintaa. Sellainen tilanne ei olisi EU:n asettamien päästökiintiöiden tarkoituksen mukaista. Lisäksi

se asettaisi Baltian maiden ja Pohjoismaiden energiantuottajat epätasa-arvoiseen tilanteeseen ja saattaisi vaarantaa Viron energiaturvallisuuden.

Suomen ja Viron kaasuverkkojen yhdistämistä on selvitetty jo pitkään. Suunniteltava merenpohjassa kulkeva kaksisuuntainen Baltic Connector lisäisi siirtovarmuutta, mahdollistaisi Suomelle pääsyn Latvian kaasuväyryihin ja mahdollistaisi alueellisten kaasumarkkinoiden syntyä. Ottaen huomioon hankkeen tämän hetkisen kehitysvaiheen yhteyden toteutuminen on todennäköistä vasta vuoden 2015 jälkeen.

Energiankulutuksen jatkuva kasvu ja EU:n asettamat hiilidioksidipäästörajotukset vaikuttavat Suomen ja Viron energiantuotannon tulevaisuuteen eniten. Ainoa tällä hetkellä tunnettu vaihtoehto tuotantohinnaltaan kilpailukykyisen ja hiilidioksidivapaan sähköenergian tuottamiseksi on ydinenergia. Sen pitkäaikaisen energiaturvallisuuden takaavat ydinenergiatuotannossa käytettävien polttoaineiden toimittajien runsaus maailmanlaajuisesti ja polttoainekuljetusteknologian suhteellinen yksinkertaisuus.

Liettua Ignalinan ydinvoimalan sulkeminen vuonna 2009 ja uuden ydinvoimalan perustamiseen liittyvä epävarmuus, EU:n ympäristönsuojelunäkökulmasta asettamat rajoitukset palavan kiven käyttämiselle raaka-aineena energiantuotannossa ja vakaiden pitkäkestoisten energiantuotantomahdollisuuksien puuttuminen jättävät Virossa ainoaksi realistiseksi energiantuotannon vaihtoehdoksi oman ydinvoimalan rakentamisen.

Kun Suomi ja Viro kuuluvat Estlink 2 käyttöönoton jälkeen yhteiseen energiansiirtojärjestelmään, ydinvoimalaitosta Viroon tulisi suunnitella ja kehittää maiden yhteisenä hankkeena. Viron ja Suomen teknologisesti korkeatasoisen yhteisen ydinvoimalahankkeen pitäisi taata sähköyhtiöiden liiketoiminnallisten intressien sekä maiden pitkäaikaisen energiavarmuuden eli yhteiskunnallisten etujen kohtaamisen.

Viro voisi osallistua Suomen kuudennen ydinvoimalaitoksen (OL4) toteuttamishankkeeseen vastavuoroisuusperiaatteella, jolloin suomalaisille sähköntuottajille annettaisiin mahdollisuus investoida Viroon perustettaviin uusiin sähköntuotantolaitoksiin. Kysymykseen voisivat tulla Narvan sähkölaitosten kehittäminen ja erilaiset uusiutuviin energianlähteisiin liittyvät hankkeet.

Narvan sähkölaitosten kehittämisen tarkoituksenmukaisuus perustuu Viron omiin palavan kiven varantoihin eli paikallisen energianlähteen olemassaoloon. Viron palavan kiven kohdalla on mm. merkitystä seikalla, että sen hinta on riippumaton maailmanmarkkinoiden hinnoista. Palavan kiven uuteen polttotekno-

logiaan edelleen tehtävien investointien lisäksi avautuu tulevaisuudessa suurella todennäköisyydellä mahdollisuus ottaa käyttöön CCS-teknologia (Carbon Capture & Storage), joka on täysin vapaa hiilidioksidipäästöistä. Narvan sähkölaitokset voisivat jatkossa toimia myös molempien maiden ydinvoimalaitosten varasähkölaitoksina.

Sekä Virossa että Suomessa on edellytyksiä lisätä turpeen osuutta energiantuotannossa. Turve on kilpailukykyinen polttoaine ensisijaisesti yhdistetyissä sähkön ja kaukolämmön tuotantolaitoksissa. Narvan sähkölaitosten uusissa energiayksiköissä voidaan polttaa turvetta ja palavaa kiveä yhdessä. Suomalaisilla energiantuottajilla on laajat kokemukset biopolttoaineiden ja turpeen käytöstä energiantuotannossa sekä erilaisten teknologisten ratkaisujen aikaansaamisessa. Suomen ja Viron energiantuottajien yhteistyö turpeen käytössä voisi laajentua kansainvälisesti niin, että siihen tulevat mukaan Latvia ja Ruotsi. Lisäksi Irlannin kokemuksia turpeen käytöstä tulisi selvittää perusteellisesti.

Yhteisten investointien tekemistä Viroon perustettaviin tuulivoimaloihin kannattaa harkita. Lisäksi yksi yhteistyöalue voisi olla uusien teknologioiden tuottaminen jätteiden hyödyntämiseksi energiana. Energiaan ja sen tuottamiseen liittyvässä tieteellisessä tutkimuksessa ja innovaatiotoiminnassa olisi keskityttävää sellaisiin konkreettisiin ratkaisuihin, jotka olisivat kilpailukykyisiä muualakin maailmassa.

Kun Suomi ja Viro muodostavat vuodesta 2013 lähtien yhteisen energiajärjestelmäalueen, olisi paikallaan pohtia maiden kantaverkkoyhtiöiden OÜ Põhivõrkin ja Fingrid Oyj:n yhdistämistä. Viron 110–330 kilovoltin sähköverkolla on vahvat yhteydet muihin Baltian maihin, ja teknisesti se on viimeisen kymmenen vuoden aikana uudistunut merkittävästi. Yhtiöiden johtamisen yhdistäminen mahdollistaisi maiden varatehojen nykyistä rationaalisemman käytön, teknisen perustan luomisen yhtenäisille sähkömarkkinoille ja sähköverkkojen tarkoituksenmukaisen kehittämisen energiavarmuutta silmällä pitäen. Yhteinen kantaverkkoyhtiö antaa mahdollisuuden käsitellä Suomen ja Viron välistä sähkönsiirtoa samalla tavalla kuin Pohjoismaiden sisäistä sähkönsiirtoa.

Suomen ja Viron välisestä energia-alan yhteistyöstä tulee menestyksekkäs, jos sen tavoitteena on osapuolten etujen tasapuolinen huomioiminen ja molemminpuolinen hyöty. Samalla jokaisen yksittäisen yhteistyöprojektin on oltava perusteltu myös itsenäisenä ja erillisenä.

Suosituks:

- Tehdään Suomen ja Viron yhteinen energiaturvallisuustutkimus, jossa selvitetään molempien maiden energiavarmuuden tekniset ja poliittiset riskit. Tutkimustulosten perusteella tulisi muodostaa yhteinen näkemys mahdollisten energiaturvallisuuteen liittyvien ongelmien ratkaisemiseksi.
- Suomen ja Viron investointeja toisen maan energiateollisuuteen ei rinnasteta ulkomaaninvestointeihin, vaan vastavuoroisuusperiaatteella ne katsotaan yhteiseen energiajärjestelmään tehdyiksi investoinneiksi, ja niihin suhtaudutaan myönteisesti.
- Perustetaan Suomen ja Viron yhteinen työryhmä selvittämään Fingrid Oyj:n ja OÜ Põhivõrkin yhdistämisen tarkoituksenmukaisuutta ja mahdollisuuksia.
- Perustetaan maiden välinen työryhmä selvittämään ydinvoimalan rakentamista Viroon Suomen ja Viron yhteishankkeena. Työryhmän tehtävänä olisi hankkeen suunnittelu ja tarpeellisten tutkimusten koordinointi.
- Merenalaisen kaasuputken Baltic Connector rakentamisen valmistelutöitä jatketaan. Kaasuputken rakentamiseen suhtaudutaan myönteisesti, koska se lisää Suomen ja Viron energiavarmuutta.
- Suomi ja Viro perustavat Latvian ja Liettuan kanssa kansainvälisen työryhmän, jonka tehtävänä on selvittää turpeen nykyistä laajempia käyttömahdollisuuksia energian raaka-aineena Itämeren alueella.

LIITE 5

SUOMENLAHTI JA ITÄMERI

Itämeri on maapallon nuorimpia meriä, joka on syntynyt viimeisen jääkauden jälkeen noin 10.000–15.000 vuotta sitten. Itämeri on myös maailman suurin murtovesiallas, jossa elää sekä makean että suolaisen veden eliöstöä. Itämeri on melko matala ja sen vuoksi herkästi haavoittuva. Vielä 1950-luvun lopulla Itämeren tilaa pidettiin hyvänä. Myöhemmät muutokset Itämeressä ovat kuitenkin vaikuttaneet jo taloudellisestikin sekä Itämeren maiden kalastuselinkeinoon että matkailuun ja virkistyspalvelujen tarjontaan. Meriturvallisuusriskit ja ympäristövahinkojen todennäköisyys ovat nousseet.

Monet tiedemiehet ovat todenneet, että nykyään Itämeri on maailman pilaantuneimpia meriä. Suurin ongelma on fosfaattien ja typpiyhdisteiden aiheuttama rehevöityminen. Runsas vesikasvillisuus ja sen hajoamisprosessit vähentävät meriveden happipitoisuutta ja laatua, mikä puolestaan huonontaa kalojen ja muiden vesieläinten elinympäristöä. Tutkijoiden arvion mukaan viime vuosisadan alun tilanteeseen verrattuna Itämeressä on tällä hetkellä neljä kertaa enemmän typpeä ja kahdeksan kertaa enemmän fosforia, ja lisäksi merenpohjasta 42.000 km² on hapettomuuden vuoksi käytännöllisesti katsoen biologisesti kuollut. Sellaiset alueet vaikuttavat meren ravintoketjuun ja voivat tutkijoiden mukaan aiheuttaa koko ekologisen järjestelmän tuhoutumisen. Joka kesä voimme myös nähdä, miten myrkyllisen sinilevän kukinta-aikana melkoiset alueet Itämerestä ovat uimakelvottomia.

Itämeren maiden maa- ja metsätalouden, teollisuuden ja liikenteen aiheuttamat saasteet ja meriliikenne ovat panneet Itämeren ahtaalle. Kansainvälinen merenkulkujärjestö IMO (International Maritime Organisation) on julistanut koko Itämeren alueen, Venäjän aluevesiä lukuun ottamatta, erityisen haavoittuvaksi merialueeksi. Itämeren maista muut kuin Venäjää kuuluvat nykyään Euroopan unioniin.

Yksi suurimpia riskitekijöitä maalta tulevan välittömän saasteen ohella on meriliikenne. Itämeren alueen maiden tavarakuljetuksista merikuljetukset muodostavat lähes puolet. Viimeisen kymmenen vuoden aikana Itämeren meriliikenne on kasvanut 50 prosenttia. Viime vuoden tilastojen mukaan Itämerelle saapui tai Itämereltä poistui vuoden aikana yhteensä yli 60.000 alusta. Itämerellä on ympäri vuoden yhtä aikaa liikenteessä yli 1.350 rahtialusta. Sen lisäksi noin 20:ssä Itämeren satamassa on samaan aikaan laiturissa vielä 150–200 öljysäiliöalusta.

Suomenlahti on Itämeren alue, jossa viimeisten vuosikymmenien aikana on tapahtunut paljon muutoksia. Merikuljetusten määrä, varsinkin kontti- ja öljykuljetukset ovat lisääntyneet. Vuoteen 2000 verrattuna nykyinen EU-maiden vienti Venäjälle on kasvanut kolminkertaiseksi ja EU-maiden tuonti Venäjältä on kaksinkertaistunut. Siitä kaupasta lähes 40 % tapahtuu Suomenlahden kautta. Venäjä on lopettanut öljytuotteidensa kuljetukset ulkomaille Latviassa Ventspilsin sataman ja Liettuassa Butingen sataman kautta, joten nämäkin kuljetukset tehdään nykyään Suomenlahtea käyttäen.

Kaikista Itämeren maista Suomi on riippuvaisin merestä. Lähes 85 % koko Suomen kansainvälisestä tavaraliikenteestä tapahtuu Itämeren kautta. Joka päivä Suomen satamiin saapuu tai niistä poistuu 114 alusta. Lähes puolet tästä liikenteestä on Suomenlahden liikennettä. Myös matkustajakuljetusmäärät ovat kasvaneet. Viron taloudessa meriliikenteen osuus on noin 20 prosenttia.

Arvioiden mukaan vuoteen 2020 mennessä tavarankuljetusten määrä Itämerellä kasvaa keskimäärin 64 prosenttia. Öljykuljetukset kasvavat vieläkin nopeammin. Kustannustehokkuuden parantamiseksi rakennetaan yhä suurempia rahti- ja säiliöaluksia. Se vaatii myös kansainvälistä tavarankuljetusta hoitavien satamien jatkuvaa laajentamista. Suomen valtiollisen teknisen tutkimuskeskuksen VTT:n mukaan vuoteen 2015 mennessä öljyonnettomuuksien todennäköisyys kaksinkertaistuu nykyiseen verrattuna.

Vaara ei piile vain öljyä täyteen lastatuissa säiliöaluksissa. Kaikki muutkin alukset, mm. rahtilaivat, matkustajalautat tai risteilyalukset kuljettavat omaa käyttöä varten mukanaan jopa satoja tuhansia tonneja polttoainetta. Liikennemäärien kasvun lisäksi myös alusten heikko tekninen kunto tai laivamiehistöjen puutteellinen koulutus ja kokemus saattavat lisätä merionnettomuuksien riskiä.

Itämeren merellisen ympäristön suojelukomissio (HELCOM) on ollut Itämeren maiden hallitusten tärkein yhteistyöelin 1970-luvulta lähtien. HELCOM yhdistää kaikki yhdeksän Itämeren rantavaltiota ja Euroopan komission. Se valvoo Itämeren alueen merellisen ympäristön suojelua koskevan yleissopimuksen soveltamista. HELCOM:in tavoitteena on edistää valtioiden yhteistä Itämeren suojelupolitiikkaa, välittää ympäristötietoa, antaa suosituksia meren tilan parantamiseksi ja valvoa ympäristöstandardien noudattamista jäsenmaissa. Marraskuussa 2007 hyväksyttiin Krakovassa Itämeren suojelun toimintaohjelma (Baltic Sea Action Plan), jossa on esitetty konkreettiset tavoitteet Itämeren pilaantumisen merkittäväksi vähentämiseksi vuoteen 2021 mennessä: rehevöitymisen pysäyttäminen, haitallisten aineiden pääsyn estäminen, luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja merellisten toimintojen ympäristövaikutusten hallinta ja vahinkojen torjunta.

Euroopan unioni on käynnistänyt yhdenmetyt meripolitiikan laatimisen. Sen tavoitteena on lisätä unionin valmiuksia vastata globalisaation ja kilpailukyvyyn, ilmastonmuutoksen, meriympäristön pilaantumisen, meriturvallisuuden, energiavalmiuden ja kestäväen kehityksen haasteisiin.

Ruotsin aloitteesta on käynnissä Euroopan unionin Itämeren strategian valmistelu, ja tässä työssä myös Suomi ja Viro ovat olleet ansiokkaasti mukana. Strategian yhtenä tavoitteena on määrittellä yhteistyösuunnat Itämeren suoje-lukysymyksissä. Todennäköisesti strategia hyväksytään Ruotsin EU:n puheen-johtajuuskaudella vuoden 2009 jälkipuoliskolla.

Itämeren ympäristöongelmien ratkaisemiseen tähtäävät tavalla tai toisella monet muutkin kansainväliset järjestöt, hankkeet ja rahastot (ICES, EEIG, BONUS, Coalition Clean Baltic, Clean Baltic Sea Fund of John Nurminen Foundation, Baltic Sea Action Group, Baltic 21 ym).

Suomenlahti on Itämeren pahimmin saastuneita osia. Sitä koskevissa ympäris-tökysymyksissä Suomi, Venäjä ja Viro ovat pitkään harjoittaneet tutkimusyh-teistyötä. Jo käynnissä olevassa, EU:n tukea nauttivassa Itämeren tutkimusoh-jelmassa (Bonus+) ovat Suomi ja Viro näytelleet merkittävää roolia. Venäjän osallistuminen tutkimukseen on tärkeää työn onnistumisen kannalta.

Vaikka joskus sanotaankin, että Itämeri on maailman eniten tutkittu meri, monet nykyiset ongelmat edellyttävät ratkaisun löytämiseksi keskitettyä alueel-lista selvittämistä. Suomenlahden ongelmat ovat juuri sellaisia. Suomi ja Viro kantavat suurimman vastuun siitä, että kummallakin maalla olisi kattava tilan-nekuva Suomenlahden tilasta ja sen kehittymisestä. Suomessa ja Virossa me-mentutkimuksesta ja meriasioista vastaavat monet eri viranomaiset, laitokset ja ministeriöt. Tietojen paremman koordinoinnin ohella on tärkeää käyttää tarkoi-tuksenmukaisesti myös kaikkia merentutkimuksessa tarvittavia resursseja.

Suomen ja Viron yhteiset Suomenlahden-intressit ovat moniulotteisia katta-en merenkulunturvallisuuden, ympäristönsuojelun ja turvallisuuskysymykset. Näiden intressien yhteinen ajaminen edellyttää molempien maiden asian-omaisten viranomaisten ja laitosten koordinoitua yhteistyötä ja jatkuvaa tie-donvaihtoa.

Suositukses:

- Perustetaan Suomen ja Viron hallitustenvälinen merenkulkuneuvosto, jon-ka tehtävänä on sovittaa yhteen maiden merenkulunpolitiikkaa ja koordi-

noida ministeriöiden ja viranomaisten toimintaa Suomenlahden merenkulun turvallisuuden, ympäristönsuojelun ja turvallisuuden alalla.

- Viron ja Suomen johtavat merentutkimusta harjoittavat laitokset yhdistetään yhteiseksi merentutkimuskeskukseksi. Maat omistavat keskukselta tasan puolet.

LIITE 6

LIIKENNE JA KULJETUKSET

Liikenne ja logistiikka ovat Suomelle ja Virolle strategisesti keskeinen toimiala. Maidemme väliset liikenneyhteydet yli Suomenlahden ovat erityisen tärkeitä. Kummankin maan kuljetusalalla kauttakuljetuksilla on ollut erittäin tärkeä rooli. Molempien maiden hallitukset panostavat liikenne- ja kuljetuspolitiikkaan sekä kahdenvälisesti että Euroopan unionin tasolla. Yhteistoiminta Itämeren maiden kesken, johon osallistuu myös Venäjä, on niin ikään tärkeä. Rajanylitysongelmat ja rajanylittäjien jonot Narvassa ja Vaalimaalla ovat Suomen ja Viron yhteinen murhe, koska ne vaikeuttavat joustavaa kaupankäyntiä Venäjän kanssa.

Kuljetus ja varastointi muodostavat kiinteään logistisen kokonaisuuden. Suomen ja Viron logistiikan tulevaan kehitykseen saattaa merkittävästi vaikuttaa se, miten Aasian ja erityisesti Kiinan talous kytkeytyy Euroopan talouteen ja miten tavaravirrat liikkuvat niiden välillä. Tulevaisuudessa tuotantoprosessit saattavat jakautua lähtö- ja kohdemaan välillä niin, että lopulliset tuotteet saatetaan koota joko matkalla kohdemaahan tai vasta siellä.

Suunnitteilla oleva Pohjoisen ulottuvuuden liikenne- ja logistiikkakumppanuus saattaa avata Suomelle ja Virolle uusia mahdollisuuksia yhteisten etujen ja tavoitteiden ajamisessa. Uuden kumppanuuden avulla voidaan vauhdittaa pohjois-eteläsuuntaisten kuljetusreittien ja Itämeren moottoritiehen liittyviä hankkeita.

Alueiden taloudellisessa kehityksessä maantieteellisellä sijainnilla ja kasvukeskuksilla on merkittävä rooli. Verkottuneessa taloudessa kriittisiä tekijöitä ovat saavutettavuus, toimitusaika, toimitusten tiheys ja kuljetuskustannukset. Kasvukeskusten syntyminen ja niiden liikenneyhteyksien kehittymiseen vaikuttavat kysynnän ja tarjonnan laki.

Liikenneinfrastruktuuriin tehtävien investointien kannattavuuslaskelmissa pyritään arvioimaan infrastruktuurin käyttöaste ja käyttökustannukset yhtä käyttäjää kohti. Sen tarkoituksena on löytää liikenneyhteyksille kustannustehokkuudeltaan parhaat ja tilanteeseen sopivimmat ratkaisut.

Lentoyhteydet Helsingin ja Tallinnan välillä toimivat hyvin. Valitettavasti uusien lentoyhteyksien syntymistä Suomen ja Viron muiden kaupunkien välille rajoittaa niiden taloudellinen kannattavuus. Uudelleen avattu helikopteryhteys Helsingin ja Tallinnan keskustojen välillä sitoo kaksi pääkaupunkia yhteen ennistä tiiviimmin, mutta sen lisäksi se edistää laajemminkin maiden elinkeinoelä-

män ja taloudellisen toiminnan yhdentymistä. Lisäksi helikopteriyhteyden saaminen pääkaupunkien lentokenttien välille on harkitseminen arvoinen, koska se lyhentäisi niiden henkilöiden matkustusaikaa, joilla on jatkolento muualle.

Laivayhteydet Suomenlahdella ovat viime vuosina kehittyneet voimakkaasti. Vaikka Helsingin ja Tallinnan välinen yhteys on keskeinen, on toivottavaa, että myös Kotkan ja Sillamäen välinen laivayhteys voitaisiin vakiinnuttaa. Laivayhtiöiden keskinäinen kilpailu on kaikkien matkailijoiden etu. Voidaan sanoa, että ihmisten, autojen ja tavaroiden kuljetus Suomen ja Viron välillä tapahtuu nykyisin laivoilla nopeasti ja melko vaivattomasti. Maantiejyhteys Latvian ja Liettuan kautta Keski-Eurooppaan (Via Baltica) on autoliikenteen avainväylä, ja varsinkin sen eteläosien kehittämiseen on panostettava.

Tavarankuljetus meritse muualle Eurooppaan ja kauemmaksi on Suomelle ja Virolle elintärkeää. Sen vuoksi EU:n tukema Itämeren moottoritie on maillemme keskeinen hanke. Merivaltioina Suomen ja Viron on yhdistettävä voimansa unionin meripolitiikan kehittämisessä ja toteuttamisessa. Tämä koskee erityisesti alusliikenteen ohjausta ja turvallisuutta, talvimerenkulkua ja öljyvahinkojen torjuntaa.

Suomenlahdella toimivaa laivojen ohjausjärjestelmää (Gofrep/VTS) on edelleen kehitettävä. Suomi ja Ruotsi tekevät yhteistyötä reaaliaikaisen meritilannekuvan ylläpitämisessä. Vastaava järjestelmä on luotava koko Itämeren alueelle. Itämeren yhteinen ohjausjärjestelmä edellyttää kunkin rantavaltion teknisten valmiuksien ja tiedonvälitysjärjestelmien kehittämistä.

Meriliikenteen ja erityisesti öljynkuljetusten kasvu Suomenlahdella vaatii Suomelta, Virolta ja Venäjältä huomattavia lisäpanostuksia merionnettomuuksien seurausten hoitamiseen ja erityisesti öljyvahinkojen torjuntavalmiuksiin. Viranomaisten tiedonvaihtokäytäntöjä Suomen ja Viron välillä on jatkuvasti kehitettävä.

Merenkulun on sujuttava Suomenlahdella myös jääoloissa. Jäänmurtajien määrää on lisättävä ja niiden käyttöä Suomen, Viron ja Venäjän välillä yhteistoimin tehostettava.

Euroopassa on rautatiekuljetusten merkitys kasvussa. Rail Baltica on suunnitelma, jossa rautatie yhdistää Tallinnan Keski-Eurooppaan. Suunnitelma on vielä alkuvaiheissa, mutta kaikkia sen mahdollisuuksia on selvitettävä. Suomenlahden ylittävä junalauttayhteys olisi tarpeellinen pelkästään Suomen ja Viron välisten kuljetusten vuoksi, erityisesti puutavarakuljetusten vuoksi. Lisäksi se olisi tarpeen Suomen kytkemiseksi kehittyvään Rail Baltica -väylään.

Vaikka Helsinki ja Tallinna ovat maidensa tärkeimpiä kasvukeskuksia, ei ole näköpiirissä, että Pohjoismaihin tai Baltian maihin olisi syntymässä globaalisti merkittävää kasvukeskusta. Niinpä Helsingin ja Tallinnan välille mahdollisesti rakennettava merenalainen rautatietunneli ei tule ratkaisevasti vaikuttamaan tavaravirtoihin maailmanlaajuisesti. Alueellisesti merkittävät tavarakuljetukset hoituvat jo nyt kattavasti meriteitse.

Euroopan komissio antoi tammikuussa 2007 tiedonannon Euroopan laajuisten tärkeimpien liikennereittien jatkamisesta naapurimaihin ja liikennettä koskevista suuntaviivoista Euroopassa ja sen naapurialueilla. Tiedonannossa komissio ehdottaa viiden ylikansallisen liikenneakselin kehittämistä. Niistä Suomelle ja Virolle merkittävin on pohjois akseli (Northern axis), jonka kehittäminen yhdistää EU:n pohjoisimmat osat Norjaan pohjoisessa ja Valko-Venäjään ja Venäjään idässä. Pohjois akseli varmistaa myös EU:n yhteyden Barentsin alueelle.

Kuvatunkin kehitysnäkymän toteutuessa Helsingin ja Tallinnan välinen rautatietunneli olisi vain vaihtoehto tähänastiselle meriliikenteelle, eikä se loisi kokonaan uutta liikennereittiä EU:n sisällä tai EU:n ja muiden maiden välillä. Rautatietunnelin ollessa käytössä kysymys olisi lähinnä siitä, miten kuljetusmäärät jakautuisivat tunnelin operaattoriyhtiön ja laivayhtiöiden välillä (aivan kuten Iso-Britannian ja Ranskan välisen Eurotunnelin tai Malmön ja Kööpenhaminan välisen Öresundin sillan kohdalla).

Helsingin ja Tallinnan välinen rautatietunneli voisi lisätä tavarankuljetuksia Mustanmeren, Välimeren ja Itämeren satamien välillä erityisesti tuotaessa tavaraa Ukrainan, Romanian, Bulgarian ja Turkin sekä Etelä-Kaukasian ja Keski-Aasian maista Baltian maiden ja Pohjoismaiden markkinoille ja päinvastoin. Aasiasta ja Tyynenmeren alueelta (Japanista, Koreasta, Kiinasta ja Intiasta) Suezin kanavan kautta tuleville tavaroille avautuisi rautatietunnelin ansiosta suora reitti Suomeen. Venäjän tai muiden IVY-maiden näkökulmasta rautatietunnelista tuskin tulisi kilpailukykyinen.

Suomen, Baltian maiden ja Puolan läpi kulkeva raideliikenneyhteys pikajunieneen tehostaisi yritysten verkottumista, mutta avainkysymyksiksi nousisivat rakennettavan rautatietunnelin kustannustehokkuus ja se, kuinka paljon kuluttajat arvostaisivat syntyvää ajansäästöä. Jos nykyään laivayhteyksiä moititaan joissakin yhteyksissä hitaiksi ja kalliiksi, niin tunnelin käytössä aikaa voisi säästyä, mutta hintataso mitä ilmeisimmin nousisi nykyisten yhteyksien hintoihin verrattuna.

Helsingin ja Tallinnan välisen rautatietunnelin rakentaminen edistäisi kaksois-kaupunkien kehittymistä. Kysymyksessä olisi kaksi erillistä kaupunkia, jotka

seutuineen muodostaisivat yhtenäisen alueen työssäkäynnille, asumiselle ja muulle toiminnalle. Kaksoiskaupunkien edellytyksinä pidetään suotuisaa maantieteellistä sijaintia ja läheisyyttä sekä hyviä liikenneyhteyksiä. Pikajunayhteyden etu olisi lyhyt matkustusaika, jolla on merkitystä silloin, kun ihmiset pohtivat elämän käytännöllisyyttä kaksoiskaupungissa.

Helsingin ja Tallinnan välisen rautatietunnelin suunnittelutyötä tekevä asiantuntijaryhmä on esittänyt tunneliyhteyden rakentamiselle kaksi vaihtoehtoista reittiä:

- Yhteys Masalasta Porkkalan kautta Rohuneemelle. Rautatien pituus olisi 120 km, josta 67 km kulkisi tunnelissa. Suunnitelma edellyttäisi raideyhteyden rakentamista Porkkalan niemeltä Masalan rautatieasemalle.
- Yhteys Helsingistä (Pasila–Ruoholahti) Rohuneemelle. Rohuneemessa rautatieasema rakennettaisiin maan päälle ja siitä olisi jatkoyhteys Maardun kautta Tallinnaan. Tämän suunnitelman mukaisen rautatien pituus olisi 105 km, josta tunnelin osuus olisi 83 km. Helsingin päässä tunneli kulkisi 55 metrin syvyydellä ja tunnelin maksimisyvyys 220 metriä olisi Tallinnan matalan kohdalla.

Nykyaikaisella tietotaidolla ja teknologialla tunnelin rakentaminen ei ole geoteknisesti juurikaan ongelma. Arvioiden mukaan tunnelin rakentaminen vie noin kymmenen vuotta. Fyysiseltä työmäärältään tunnelin rakentaminen vastaa suunnilleen Suomen kaikkien maanalaisia rakennustöitä tekevien yritysten yhteenlaskettua yhden vuoden työmäärää. Sen sijaan hankkeen arvioitu kustannus, noin kolme miljardia euroa, on kuitenkin sellainen, että sen rahoittaminen pelkästään yksityissektorin varoin ei ole tämän hetkisen tiedon mukaan mahdollista.

Suosituksset:

- Perustetaan Suomen ja Viron yhteinen työryhmä parantamaan Suomenlahden ja Itämeren meriliikenteen turvallisuutta. Työryhmän keskeisenä tehtävänä on edistää koko Itämeren kattavan ohjausjärjestelmän rakentamista, joka tuottaa reaaliaikaista meritilannekuvaa.
- Arvioidaan Helsinki-Vantaan ja Tallinnan lentokenttien välisen jatkuvan helikopteri-yhteyden edellytyksiä.
- Jatketaan Helsinki–Tallinna junalauttayhteyden mahdollisuuksien selvittämistä.

LIITE 7

SISÄINEN TURVALLISUUS

Maan tai alueen menestymiseen globaalissa kilpailussa vaikuttaa osaltaan se, kuinka turvallista siellä on asua ja työskennellä. Yhtä tärkeää kuin tosiasiallinen turvallisuustilanne on myös, kuinka turvalliseksi kansalaiset kokevat ympäristönsä ja minkälainen kuva maan turvallisuudesta on syntynyt kansainvälisesti. Maailmanlaajuisesti verrattuna Suomea ja Viroa pidetään nykyään melko turvallisin maina.

Sisäisen turvallisuuden ongelmat Suomessa ja Virossa ovat hyvin pitkälle samoja. Niiden hyvä hoitaminen onnistuu vain yhteistyössä. Maidemme poliisi-, tulli-, raja- ja pelastusviranomaisten yhteistyö on viimeisen 15 vuoden aikana kehittynyt paljon.

Sisäisen turvallisuuden alalla tehtävän kansainvälisen yhteistyön kehyksenä on pääosin Euroopan unioni. Suomi ja Viro ovat tehneet keskenään yhteistyötä ajaakseen Euroopan unionissa yhteisiä tavoitteita, joita pidämme tärkeänä alueemme ja sitä kautta koko Euroopan unionin sisäisen turvallisuuden parantamiseksi.

Suomen ja Viron poliisiyhteistyön tärkeimpiä perustoja on vuonna 1995 tehty maiden kahdenvälinen rikostorjuntasopimus. Nykyinen toimintaympäristö on vuoteen 1995 verrattuna muuttunut kuitenkin niin paljon, että sopimus olisi saatettava ajan tasalle. Sopimuksessa on painotettava enemmän maidemme viranomaisten sähköistä tiedonvaihtoa ja hankitun tiedon sähköistä yhteiskäyttöä. Viron liittyminen Euroopan unioniin ja Schengenin alueeseen on vähentänyt maiden välisiä rajatarkastuksia. Jottemme sen vuoksi joutuisi tinkimään maidemme yleisestä turvallisuudesta, on jatkossa kehitettävä säädöspohjaa esitutkintaviranomaisten nykyistä joustavammalle yhteistyölle tiedonhankinnassa.

Vuonna 2000 perustettiin Suomen ja Viron poliisin yhteinen FINESTO-työryhmä tarkoituksena tehostaa järjestäytynyttä rikollisuutta koskevaa operatiivista tiedonvaihtoa. Suomi ja Viro ovat viimeisen vuoden aikana perustaneet rikosten tutkimiseksi myös ensimmäisiä yhteisiä tutkintaryhmiä. Yhteiset tutkintaryhmät ovat Euroopan unionin uusimpia poliisiyhteistyön instrumentteja. Suomen ja Viron välisissä yhteisissä tutkintaryhmissä on maiden keskusrikospoliisien lisäksi ollut mukana tulliviranomaisia, syyttäjiä ja paikallispoliisilaitoksia. Suomen ja Viron kokemukset yhteistyöstä yhteisissä tutkintaryhmissä ovat olleet hyviä. Maidemme rikospoliisit ovat toteuttaneet useita poliisioperaatioita myös muita

yhteistyömuotoja käyttäen. Sellaisessa yhteistyössä organisaatioiden väliset luottamukselliset suhteet ovat todella tärkeitä.

Suomi ja Viro ovat lähettäneet puolin ja toisin naapurimaahan poliisiyhdysmihiä jo 1990-luvulta lähtien. Poliisiyhdysmiesten pitkäaikaisen työn tuloksena kahden maan oikeusviranomaisten välinen kanssakäyminen on kehittynyt entistä avoimempaan ja välittömämpään suuntaan. Maamme poliisiorganisaatioiden yhteistyö on niin tiivistä, että poliisiyhdysmiesten työstä on tullut korvaamatonta. Tätä yhteistyömuotoa on kehitettävä jatkossakin.

Vaikka poliisiyhteistyö on operatiivisella tasolla sujunut hyvin, olisi tulevaisuudessa mietittävä enemmän strategisen yhteistyön sisältöä. Strateginen yhteistyö mahdollistaa sen, että voidaan nostaa esiin pitkällä aikajänteellä tärkeimmät yhteiset tavoitteet ja koordinoida toimintoja tavoitteiden saavuttamiseksi. Lisäksi se auttaisi tehostamaan molempien maiden voimavarojen käyttöä.

Itämeren alueen maiden yhteistyö järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan keskittyvässä Baltic Sea Task Force -järjestelyssä on osoittautunut hyödylliseksi. Molempien maiden suojelupoliisien yhteisenä intressinä on Suomen ja Viron yhteistyö kansainvälisen terrorismin torjunnassa.

Suomen ja Viron rajavartiolaitosten yhteistyö on perustunut vuodesta 1994 lähtien vuosittain laadittavaan yhteistyöpöytäkirjaan. Itämeren maiden välistä alueellista rajavalvontayhteisyyttä tehdään Baltic Sea Region Border Control Cooperation (BSRBCC) -yhteistyömuodon avulla. Siinä Suomi ja Viro ovat olleet aktiivisesti mukana.

Rajatarkastuksissa ja laittoman maahanmuuton sekä muun rikollisuuden torjunnassa tehtävän yhteistyön ohella myös meripelastus on rajaviranomaisten tärkeä yhteistyöalue. Suomenlahdella viime vuosina merkittävästi lisääntynyt pohjois-eteläsuuntainen ja itä-länsisuuntainen laivaliikenne tarkoittaa jo pelkästään risteävien kulkusuuntien vuoksi merionnettomuuksien riskin kasvua.

Maiden pelastusviranomaisten yhteistyö on tärkeää. Ilmastonmuutos saattaa aiheuttaa tilanteita, joissa voimakkaat luonnonilmiöt aiheuttavat suuria vahinkoja. Laajamittaisten tulipalojen, myrskyjen, tulvien ja muiden suuronnettomuuksien seurauksien hoitaminen edellyttää ennakkoon suunniteltua ja sovittua ammattimaista toimintaa. Tiedonvaihto ja yhteistyö maidemme pelastuslaitosten ja hälytyskeskusten välillä sekä pelastushenkilökunnan hyvä koulutus ja tehokkuus lisäävät valmiuttamme tehdä tarvittaessa yhteistyötä pelastusoperaatioissa sekä kotimaissamme että muualla maailmassa.

Yhteistyö sisäisen turvallisuuden alalla edellyttää viranomaisten keskinäistä luottamusta ja yhteisten etujen tunnistamista. Tehokas tiedonvaihto on avainkysymys sekä operatiivisella että strategisella tasolla. Jos tavoitteenamme on maiden sisäisen turvallisuuden parantaminen, emme voi kilpailla keskenämme, vaan meidän on tehtävä mahdollisimman laajaa yhteistyötä. Kysymyksessähän on alue, jossa maiden välisen yhteistyön puutteet kyllä huomataan ja käytetään heti hyväksi. Koska sisäisen turvallisuuden ongelmat ovat molemmissa maissa samankaltaisia, voimme ratkaista niitä vain yhdessä.

Turvallisuuskysymyksissä asiallisen tiedon välittäminen kummankin maan mediassa on tärkeää. Sisäistä turvallisuutta koskeva tieto, joka syystä tai toisesta on puolueellista tai muunneltua, voi vaikuttaa merkittävästi ihmisten mielikuvaan turvallisuudesta ja voi hetkessä tehdä vuosien mittaisen selvitystyön todellisista olosuhteista tyhjäksi. Turvallisuusriskien yliarvioiminen aiheuttaa ihmisissä epävarmuutta, ja siten se voi estää uusia investointeja ja innovatiivisia liikeideoita.

Suositukseset:

- Arvioidaan tarvetta uudistaa Suomen ja Viron välinen rikostorjuntasopimus.
- Sovitaan liiketoimintakieltojen keskinäisestä tunnustamisesta, koska se on tärkeä talousrikostorjuntakeino.
- Viro ja Suomi perustavat korkean tason kahdenvälisen koordinaatiotoimikunnan, jonka tehtävänä on muotoilla molempien maiden voimavarojen ja tietokantojen käyttämistä, rikostiedustelutietojen vaihtamista ja kustannusten jakamista koskevat periaatteet. Toimikunnan tehtävänä on myös kartoittaa Suomen ja Viron turvallisuusviranomaisten yhteiset edut ja koordinoita pelastusviranomaisten kehitysstrategioita.
- Sovitaan keskinäisestä konsultointimenettelystä sisäisen turvallisuuden teknisen kehityksen pitämiseksi ajan tasalla ja mahdollisten yhteishankintojen suunnittelemiseksi.
- Arvioidaan mahdollisuutta perustaa Viron ja Suomen yhteinen nopean toiminnan pelastusyksikkö Suomenlahdella mahdollisesti tapahtuvien merionnettomuuksien jälkivaikutusten poistamiseksi ja muiden kriisien nopeaksi hallitsemiseksi.

- Suomenlahdella mahdollisesti tapahtuvien onnettomuuksien seurauksien tai muiden kriisien nopeaksi hoitamiseksi sovitaan Suomen, Viron, Ruotsin ja Venäjän viranomaisten välillä yhteiset toimintasuunnitelmat ja pelastusresurssien yhteiskäytön periaatteet.

LIITE 8

PUOLUSTUSALA

Viron uudelleenitsenäistymisen jälkeen noin 2/3 osaa Viron upseeristosta on saanut eriasteista ja -pituista koulutusta Suomen puolustusvoimissa. Suomen ja Viron puolustusministeriöiden välillä on ollut virkamiesvaihtoa. Viron Helsingin-suurlähetystö toimi vuosina 2004–2006 Nato-yhteyslähetystönä. Yhteyslähetystön ominaisuudessa sen tehtävänä oli välittää tietoja Naton ja Suomen välillä. Kun huomioidaan myös puolustusministeriöiden ja puolustusvoimien korkeimman tason usein järjestämät vierailut puolin ja toisin, voimme varmasti puhua Suomen ja Viron erityissuhteista puolustusosalalla.

Vaikka Viron puolustusvoimien ja upseeriston muotoutuminen jatkuu edelleen, voimme luonnehtia Suomen ja Viron viime vuosien puolustusyhteistyön kehittyneen kohti tasavertaista puolustuskumppanuutta. Viron maanpuolustus ei ole enää pelkästään saajan roolissa, vaan nykyään se pystyy itsekin tarjoamaan jotain. Viro on jakanut Suomelle kokemuksiaan Nato-jäsenyydestä, samoin kuin Irakista ja Afganistanista saatua sotilaallista kokemusta.

Maanpuolustuskoulutuksessa tehtävän yhteistyön kehittämiseksi olisi tarpeen kartoittaa ja analysoida kattavasti maiden yleiset koulutustarpeet ja -mahdollisuudet. Koska jaamme yhteisen merialueen, kannattaisi erityisesti pohtia Viron merivoimien upseerien järjestelmällistä koulutusta Suomen Merisotakoulussa. Nykyisellään oman merisotakoulun perustaminen Viroon ei ole maan tarpeet ja voimavarat huomioon ottaen tarkoituksenmukaista.

Myös tohtorikoulutuksen antaminen Viron upseereille Suomen Maanpuolustuskorkeakoulussa olisi järkevää, koska Virossa ei ole tällä hetkellä mahdollisuutta siihen. Tarve korkeimpaan akateemiseen maanpuolustuskoulutukseen on suuri jo senkin vuoksi, että Viro saisi omia tutkijoita ja opettajia.

Pitemmällä aikavälillä yhteisen edun mukaista on, että suomalaiset huippuasiantuntijat saadaan mukaan loppuvuodesta Tallinnassa aloittavan Naton yhteisen kyberpuolustuskeskuksen (NATO Kollektiivne Küberkaitse Oivakeskus) toimintaan. Yhtä tärkeää on myös se, että Suomi panostaisi tulevaisuudessa Baltian puolustusoppilaitokseen (Baltic Defence College) lähettämälle sinne sekä opettajia että opiskelijoita. Tällä varmistettaisiin jatkossakin ulkomaalaisten opettajien mukanaolo oppilaitoksen opetustoiminnassa ja samalla Suomella olisi mahdollisuus kouluttaa upseereitaan Baltian maiden korkeimmassa puolustusalan oppilaitoksessa.

Koska suomalaisen teknologian taso on korkealla, on strategisesti tärkeää löytää yhteistyömahdollisuuksia Suomen ja Viron puolustusteollisuuden tutkimus- ja kehitystoiminnassa.

Lisäksi on järkevää harkita yhteistyötä asehankinnoissa. Tarvittaessa sitä on laajennettava muihinkin Pohjoismaihin ja Baltian maihin. Kun otetaan huomioon Viron puolustusvoimien tehtävät ja tarpeet, tähänastiset suurimmat hankkeet ovat onnistuneet. Esimerkiksi Suomesta toimitetuilla panssaroiduilla miehistönkuljetusajoneuvoilla saatiin päätökseen yksi laajimmista ja tärkeimmistä hankintaprojekteista Virossa.

Suomessa on keskusteltu siitä, olisiko perusteltua laajentaa merialueiden valvonnassa tehtävää puolustusyhteistyötä ensisijaisesti Baltian maihin ja, mikäli mahdollista, myös Venäjälle. Tällä tarkoitetaan Suomen ja Ruotsin välisen merialuevalvontayhteistyön laajentamista ja myös mahdollista ilmatilanvalvontayhteistyötä.

Viron on ratkaistava vuoteen 2011 mennessä Latvian ja Liettuan kanssa, miten maiden ilmatilanvalvonta järjestetään vuodesta 2018 eteenpäin. Eri vaihtoehtoja punnittaessa olisi myös selvítettävä, mitä mahdollisuuksia on hyödyntää Naton PFP-kumppanin Suomen vastaavia valmiuksia ja kalustoa.

Suomi ja Viro osallistuvat yhdessä Ruotsin, Norjan ja Irlannin kanssa EU:n Pohjoismaisen taisteluosaston toimintaan. Se on koettu hyväksi tavaksi hankkia kansainvälistä puolustusyhteistyön kokemusta. Entistä tärkeämmäksi nousee myös siviili-sotilaskoordinaation kehittäminen ja kehitysavun tarjoaminen kolmansille maille.

Suosituksset:

- Perustetaan Suomen ja Viron puolustusyhteistyön tulevaisuustyöryhmä, jossa kummankin maan asiantuntijat selvittävät laajamittaisesti puolustusalan yhteistyön mahdollisuuksia.

LIITE 9

TIETO- JA VIESTINTÄTEKNOLOGIA

Suomi ja Viro ovat Maailman talousfoorumin Global Information Technology Report -julkaisun mukaan tietoyhteiskuntapolitiikaltaan tällä hetkellä Euroopan valtioista kaikkein kehittyneimpiä. YK:n jokavuotisen Digital Governance in Municipalities Worldwide Survey -tutkimuksen mukaan Helsinki kuuluu maailman kymmenen korkeatasoisimpia e-hallintopalveluja tarjoavan kaupungin joukkoon. Molemmalla maalla on tällä alueella kuitenkin mahdollisuuksia oppia toisiltaan, tehdä yhteistyötä ja jakaa yhteistyön tuloksia eteenpäin.

Kansainväliset yhtiöt ovat tietoteknologian eri sovelluksissa turvautuneet rajoja ylittäviin yhteisratkaisuihin jo 1980-luvusta lähtien. Tänä päivänä liikeyritysten rutiinipalvelut kuten lipunmyynti, majoituksen varaaminen tai tavaratilausten ja palveluja koskevien toimeksiantojen vastaanotto tapahtuvat enimmäkseen jo internetin kautta. Nykyään monet valtiot ovat laatineet julkisen hallinnon ja hallituksen työskentelymenetelmien kehittämiseksi tietoyhteiskunnan, e-hallinnon ja e-valtion kehittämissuunnitelmat. Edistyksellisissä maissa on paljon jo tehtykin.

EITO:n (European Information Technology Observatory) mukaan Euroopan tietoteknologiemarkkinoilla valtionhallinnon tietoteknologian markkinaosuus ylittää tällä hetkellä jo kolmanneksen ja se yhdessä paikallishallinnon tietoteknologian markkinaosuuden kanssa muodostaa markkinoista 40 prosenttia. Vuodesta 2002 lähtien investoinnit julkisen hallinnon tietoteknologiaan ovat kasvaneet muiden sektoreiden tietoteknologiaan tehtyjä investointeja nopeammin.

Koska Euroopan unionissa eri maiden viranomaisten rajat ylittävän yhteistyön merkitys vain nousee, Suomessa ja Virossa voitaisiin miettiä yhteisen e-valtion kehittämistä. Tämä tarkoittaisi, että kansallisesti e-valtiota kehitettäessä huomioitaisiin maiden yhteiset intressit ja naapurimaan kokemukset. Standardeja ja teknologisia ratkaisuja tulisi kehittää siten, että ne olisivat alusta alkaen keskenään yhteensopivia ja mahdollistaisivat yhteiskäytön.

Sen lisäksi, että näin yhteisvoimin kehitettyjen tietoteknologisten ratkaisujen seurauksena Suomen ja Viron hallinnollinen toimivuus paranee, paikalliset tietoteknologiayritykset saattaisivat käytännön yhteistyön ansiosta tulevaisuudessa menestyä hyvin osallistuessaan Euroopan-laajuisiin projekteihin ja hankkeisiin.

Tietoyhteiskunnan kehittäminen edellyttää monipuolisen ja korkealaatuisen tieto- ja viestintäteknologian ammattikorkeakoulutasoisen opintojen tarjontaa. Korkeatasoista tutkimusta ja kehitystoimintaa harjoittavien tiedemiesten lisäksi arkielämän eri alueilla tarvitaan jatkossa ammattitaitoisia tietoteknologia-alan osaajia entistä enemmän.

Samalla kun kehitetään uusia sähköisiä palveluja, pitää muistaa kehittää myös jo olemassa olevien sähköisten palvelujen käyttäjäystävällisyyttä. Jos ajatellaan sähköisten palvelujen laajuutta ja kehitysnäkymiä, on tarpeen edistää myös ikääntyvien ihmisten ja vammaisten mahdollisuuksia käyttää tietokonetta ja internetiä nykyistä enemmän. Sen vuoksi monipuolisen ja eritasoisen käyttäjäkoulutuksen järjestäminen eri kohderyhmille on ajankohtaista.

Suomen ja Viron valtiot voisivat esittää ajatuksen Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteisen tieto- ja viestintäteknologian oppilaitoksen perustamisesta. Kysymyksessä olisi ammattikorkeakoulu, jonka opetusohjelman rungon osallisvaltiot laatisivat yhdessä. Opetuksen eri osiot toteutettaisiin maissa, joissa siihen on parhaat edellytykset. Osallisvaltiot rahoittaisivat perustettavan ammattikorkeakoulun toimintaa verrannollisessa suhteessa maansa varaamiin opiskelijapaikkoihin.

Avoimessa tietoyhteiskunnassa äidinkielisten sähköisten palvelujen saatavuus on kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kannalta avainkysymyksiä. Tämä asettaa suuria odotuksia kielitekniikan eri sovellusten kehittämiseksi.

Nykyistä tiiviimpi yhteistyö Suomen ja Viron kansallisten kielitekniologiaohjelmien alalla edistäisi sekä suomen että viron kielen käyttäjäystävällisten perussovellusten toteuttamista ja niiden kehittämistä. Globalisoituvassa maailmassa on äidinkielineen tietoyhteiskunta yhteinen etumme, ja siihen panostamalla edistämme käyttäjälle tärkeiden sovellusten aikaansaamista ja rikastutamme kansainvälistä tieteellistä tutkimusta.

Maidemme välisessä yhteistyössä kielitekniologiaohjelmien alalla nykyisten yhteistyökumppaneiden eli Helsingin yliopiston, Tallinnan teknillisen yliopiston kybernetiikan laitoksen ja Tarton yliopiston välisten yhteisten projektien määrän pitäisi lisääntyä. Toivon mukaan näiden projektien ansiosta on viiden vuoden kuluttua kaikkien saatavilla välineitä suomen ja viron kielen morfologiseen analyysiin, konekäännöstekniologioita ja puhesynteesin sovelluksia, joiden kehittämistä tulevaisuudessa on jatkettava.

Suositukses:

- Perustetaan Suomen ja Viron yhteinen tietoyhteiskuntaneuvosto ja sen yhteyteen työryhmä, joiden tehtävänä on antaa maiden hallituksille suosituksia tietoyhteiskuntapolitiikkojen kehittämiseksi ja tietoyhteiskunta-alan säädösten harmonisoimiseksi sekä kahden maan välillä että Euroopan unionin tasolla.
- Perustetaan työryhmä, jonka tehtävänä on laatia Suomen ja Viron yhteinen e-hallinnon ja sähköisten palvelujen strategia, jota sovellettaisiin valtioiden ja pääkaupunkien viranomaistoiminnassa.
- Harkitaan Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteisen tietoteknologia- ja viestintäammattikorkeakoulun perustamisen tarkoituksenmukaisuutta ja mahdollisuuksia.
- Harkitaan Suomen ja Viron yhteisen kieliteknologiaohjelman tuottamista.

LIITE 10

TYÖVOIMA

Viron liittyminen EU:hun ja Schengenin alueen laajentuminen eivät saaneet työntekijöitä Suomen ja Viron välillä liikkeelle pelätyllä tavalla. Ammattiliittojen keskusjärjestö SAK nostatti aikoinaan Suomessa tunteita arvioimalla, että 400.000 virolaista olisi valmis tulemaan Suomeen töihin. Nykyään Suomessa työskentelee joko pysyvästi tai kahden maan välillä säännöllisesti sukkuloiden arviolta 25.000 virolaista. Monet kaivatut työkädet ovat kuitenkin jääneet saapumatta Suomeen. Suomessa on viime aikoina kasvanut erityisesti tarve saada venäjätaitoista henkilökuntaa palvelualueille. Tähän tarpeeseen voisi löytyä sopivaa työvoimaa Virossa Ida-Virumaalta.

Viro on monella alalla tuonut koulutettua työvoimaa maahan kolmansista maista. Viron työmarkkinaviraston (Eesti Tööturuamet) alkuvuonna teettämän tutkimuksen mukaan 24 % virolaisista työnantajista oli kiinnostunut ulkomaisen työvoiman palkkaamisesta. Asiantuntijoiden lisäksi on kasvanut myös ammattikoulutettujen työntekijöiden tarve. Samalla suurin osa työnantajista oli tietämätön mahdollisuuksista rekrytoida työvoimaa kolmansista maista. Tässä asiassa Suomen ja Viron konkreettiset yhteistyömahdollisuudet yhteishankinnoista ja koulutusohjelmista yhteisiin palveluverkostoihin kuulostavat melko realistisilta. Tämänhetkinen tilanne osoittaa, että työvoimatarpeet ja työvoiman saatavuus on syytä kartoittaa yhdessä.

Väestön ikääntyminen on Suomessa ajankohtaista jo nyt. Myös Viro on pian silmätysten saman ongelman kanssa. Vuosina 2007–2030 Suomen 20–64-vuotiaiden eli työikäisen väestön määrä laskee 420.000 henkilön verran, ellei maahan saada ulkomaista työvoimaa. Tämä tarkoittaa, että Suomi tarvitsee seuraavan 20 vuoden aikana vähintään 100.000 ulkomaista työntekijää ja lisäksi on löydettävä 300.000 henkilöä maan omasta työvoimareservistä. Suomessa käy tällä hetkellä töissä 11 % eläkeiän saavuttaneista kansalaisista. Eläkeikäisten rekrytoiminen työvoiman lisäresurssina on tulevaisuudessa erittäin tärkeä toimiala, joka edellyttää innovatiivista lähestymistä. Työelämään palanneet eläkeläiset saattavat muodostaa myös merkittävän kohderyhmän juuri heille tarkoitettujen innovatiivisten tuotteiden ja palvelujen kuluttajina.

Työvoimakustannusten taso Suomessa ja Virossa poikkeaa toisistaan. Ero kahden maan keskiansiotuloissa yhtä henkilöä kohtaan on 60 prosenttia. Virossa vuoden 1991 jälkeen tehtyjen investointien tärkein liikeidea oli edullisen työvoiman käyttö. Maailmantalouden globalisaation myötä avautunut mahdollisuus käyttää poikkeuksellisen edullista työvoimaa Aasiassa ja Viron viime vuosien

talouskasvu eivät tue enää sellaisten investointien elinkelpoisuutta. Sen vuoksi monet suomalaisyhtiöt ovat lopettaneet tai lopettamassa liiketoimintansa Virossa.

Vaikka Virossa tilanne monella elinkeinoalalla on muuttunut ja palkkataso on noussut, on silti ennen aikaista puhua kahden maan työvoimakustannusten tasoittumisesta lähiaikoina. Vuosina 1995–2006 Suomen talouskasvu oli keskimäärin 3,8 % ja Virossa 6,6 % vuodessa. Mikäli sama suuntaus jatkuu, nousivat ansiotulot Suomessa vuoteen 2015 mennessä 50 % ja Virossa ne kaksinkertaistuvat. Tämä tarkoittaisi keskiarvotulojen suhteen kasvamista jo 64 prosenttiin. Vaikka tällaiset keskiarvolukemat ovat spekulatiivisia, se osoittaa kuitenkin, etteivät erot ole tasoittumassa vielä pitkään aikaa.

Erot Suomen ja Viron työvoimakustannuksissa ja palkoissa edistävät tulevaisuudessakin molempien maiden talouskasvua ja maiden yhdentymistä. Maidemme talouksien voidaan sanoa olevan integroituneita vasta, kun palkoissa ja työvoimakustannuksissa on päästy samalle tasolle.

Suosituksukset:

- Perustetaan suomalais-virolainen työryhmä, jonka tehtävänä on laatia yhteinen strategia maiden työvoimaongelmien ja väestön ikääntymiseen liittyvien kysymysten ratkaisemiseksi. Työryhmään osallistuvat hallitusten ja työmarkkinaosapuolten edustajat.
- Tehdään Suomen ja Viron yhteinen työvoimatutkimus, jossa kartoitetaan lisätyövoiman tarve ja selvitetään mahdollisuudet tuoda maihin koulutettua työvoimaa kolmansista maista.

LIITE 11

SOSIAALI- JA TERVEYSALAN YHTEISTYÖ

Globalisaation haasteisiin vastaaminen edellyttää kilpailukykyisen talouden lisäksi tervettä ja huolehtivaa yhteiskuntaa. Laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut saattavat globaalissa kilpailussa toimia merkittävänä alueellisena kilpailuetuna. Rajojen madaltuminen Suomen ja Viron välillä lisää jatkossakin kansalaistemme työperäistä liikkumista, muuttamista ja muuta kanssakäymistä. Koska kansallisvaltioita ei käsitteen ahtaassa merkityksessä enää oikeastaan ole, haasteet ja ongelmat koskevat meitä kaikkia.

Yhteistyö sosiaalialalla ja terveydenhoidossa on tärkeää Suomen ja Viron yhdentymisen edistämiseksi. Yhteiset hankkeet maissamme esiintyvien yleisten kansantautien (kuten sydän- ja verisuonitautien) ehkäisemiseksi ja hoitamiseksi olisivat hyödyllisiä molemmille osapuolille. Myös erikoistumista harvinaisten tautien hoidossa kannattaa harkita. Yhteistyön tiivistämiselle tarttuvien tautien leviämisen estämisessä on edelleen selkeästi tarvetta. Kansalaisjärjestöjen välinen yhteistyö Suomenlahden yli on myös todella tärkeää.

Suomi ja Viro ovat alkoholin, tupakan ja huumeiden aiheuttamien ongelmien vuoksi soveltaneet käytäntöjään ja etsineet ongelmiin yhteisiä hallitsemiskeinoja. Näin on saatu hyviä tuloksia, esimerkkinä laittoman Subutex-kaupan tyhdyttäminen. Tämä yhteistyöalue on pysyvä, ja se vaatii jatkuvaa tiivistämistä.

Terveydenhoitoalan koulutuksessa Suomi ja Viro ovat jo pitkään nojautuneet toisiinsa. Sekä tässä että lääketieteellisessä tutkimuksessa on varmasti vielä käyttämättömiäkin mahdollisuuksia. Terveydenhuollon henkilöstöä on kannustettava oppimaan naapurimaan kieltä. Se lisää työvoiman liikkuvuutta ja siirtäisi samalla hyviä käytäntöjä yli Suomenlahden.

Sosiaali- ja terveysalan ongelmat ja tavoitteet ovat lisääntyvässä määrin kansainvälisiä. Yhteisen linjan hakeminen Euroopan unionin työssä sosiaali- ja terveyssektorilla on tärkeää. Suomi ja Viro voisivat yhdessä panostaa myös pohjoisen ulottuvuuden sosiaali- ja terveyskumppanuuteen.

Eurooppalaisten yhteiskuntien yhteinen haaste on väestön ikääntyminen, joka on seurausta sekä eliniän pitenemisestä että syntyvyyden alhaisesta tasosta. Suomen väkiluvun luonnollinen kasvu pysähtyy 2020-luvun lopulla. Huoltosuhte on jo alkanut heikentyä. 65 vuotta täyttäneiden osuus, joka nyt on noin 17 prosenttia, kasvaa vuoteen 2030 mennessä noin 25 prosenttiin. Viron väestökehitys seuraa samaa kaavaa.

Väestön ikääntymisestä seuraa muun ohella, että Suomen ja Viron kaltaiset yhteiskunnat kamppailevat kasvavaa tulonmuodostuksen vajetta vastaan. Suomi ja Viro voivat hyötyä yhteistyöstä sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja suunnittelutyössä. Alan viranomaisten ja laitosten tulisi tiivistää yhteyksiään. Naapurimaan kehityksen seurantaan erikoistuneiden asiantuntijoiden tukeminen ja virkamiesvaihto auttavat kokemusten ja hyvien käytäntöjen siirtoa yli Suomenlahden.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen tarjoamisessa voidaan kummankin maan voimavaroja ja tarpeita yhdistäen todennäköisesti saavuttaa etuja. Yhteistyön tekniä edellytyksiä on parannettava, mm. sähköiset palvelut on saatettava ajan tasalle. Ne tekevät mahdolliseksi erikoistumisesta syntyvien palvelujen ulottamisen etäpalveluina yli Suomenlahden. Mahdollisia yhteistyöaloja ovat myös vanhustenhoito ja kuntoutus.

Suosituks:

- Tuetaan yhteistyötä lääketieteellisessä tutkimuksessa ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden koulutuksessa sekä maiden välisessä erikoistumisessa.
- Asetetaan maiden välinen asiantuntijatyöryhmä, jonka tehtävänä on selvittää tarvetta ja mahdollisuuksia yhdistää Suomen ja Viron julkisia sosiaali- ja terveyspalveluja, mukaan lukien teknisten mahdollisuuksien hyväksikäyttö.
- Suomen suurlähetystöön Tallinnassa ja Viron suurlähetystöön Helsingissä sijoitetaan sosiaali- ja terveysalan asiantuntija.

LIITE 12

MATKAILU

Useimmiten matkailulla tarkoitetaan lomailua ja virkistytymistä muualla kuin omassa asuinympäristössä, mutta toisinaan sillä voidaan tarkoittaa myös työn vuoksi tehtäviä matkoja. Matkailu käsittää myös matkustamiseen liittyvien palvelujen tarjoamisen ja käytön. Joskus matkailuksi lasketaan vain sellaiset matkat, jotka ulottuvat yli 80 km päähän kodista ja oleskelu määränpäässä on alle vuoden mittainen.

Matkailu on muutakin kuin vain kehittyvä elinkeinoala. Se vaikuttaa merkittävästi myös eri matkakohteista ja alueista kansainvälisesti syntyvään kuvaan. Suomen ja Viron välisen matkailun kehittäminen on tärkeää kahden maan keskinäisen yhdentymisen edistämiseksi.

Suomelle ja Viroille matkailu on ensisijaisen tärkeää taloudellisesti. Vuonna 2007 matkailun osuus Viron bruttokansantuotteesta oli noin 8 % ja Suomen bruttokansantuotteesta 2,4 %. Viime vuonna matkailijoiden majoitusliikkeissä tapahtuvien yöpymisten määrä oli Suomessa 5,3 miljoonaa yötä ja Virossa 2,9 miljoonaa yötä. Virossa kävi vuonna 2007 yhteensä 1.656.000 suomalaista, joista lähes 53 % myös yöpyi Virossa. Loput suomalaiset olivat Virossa päivämatkalla.

Vaikka Suomi ja Viro osittain kilpailevat matkailualalla, ne muodostavat ainakin Euroopan ulkopuolelta tuleville matkailijoille yhtenäisen kohdealueen. Sen vuoksi Suomen ja Viron julkisten matkailuelinten ja matkailuyrittäjien kannattaa selvittää, miten ne voivat yhdistää voimansa. Tavoitteena voisi olla kehittää yhteinen markkinointistrategia ja yhteisiä menettelytapoja. Suomen Matkailun Edistämiskeskuksen (MEK) ja Viron matkailun edistämiskeskuksen (Eesti Turismiarenduskeskus) yhteistyötä tulisi vahvistaa huomattavasti.

Helsinki ja Tallinna muodostavat monelle matkailijalle jo nyt kaksoiskaupungin, koska ne täydentävät toisiaan nähtävyyksien ja tarjolla olevien palvelujen osalta. Helsingin kaupungin matkailutoimiston ja Tallinnan kaupungin matkailutoimiston (Tallinnan Ettevõtlusameti turismiosakond) pitäisi nähdä tässä mahdollisuus yhdistää voimavaroja ja tehdä yhteistyötä kaksoiskaupungin markkinoimiseksi kaukaisilla markkinoilla. Monet matkailijat näkevät matkakohtetta valittaessa mahdollisuuden yhdistää Helsingin- ja Tallinnan-matkaan myös vierailun Pietariin tai Tukholmaan. Tällaisen kolmiomallin mahdollisuudet on hyödynnettävä maidemme matkailua kehitettäessä.

Suomalaisten ja virolaisten matkailu yli Suomenlahden on matkailuelinkeinon elävöittämisen lisäksi tärkeää myös kahden yhteiskunnan yhdentymisen kannalta. Sen vuoksi matkailua on tuettava. Matkailun kannalta on tärkeää, että molempia maita koskevaa eri tarkoituksiin sopivaa matkailutietoa on runsaasti saatavilla. Suomen ja Viron matkailutietokeskusten verkon laajentamista Helsingissä ja Tallinnassa olisi harkittava, samoin kuin yhteistyötä matkailualan työntekijöiden koulutuksessa ja markkinointimateriaalien valmistelussa ja leviittämisessä.

Suosituksukset:

- Laaditaan kahden maan yhteinen markkinointistrategia Suomen ja Viron sekä Helsingin ja Tallinnan markkinoinniseksi yhtenäisenä matkakohteena.
- Lisätään molempia maita käsittelevää matkailutietoa sekä suomeksi ja ruotsiksi että viroksi.
- Viro-päivistä Suomessa ja Suomi-päivistä Virossa kehitetään jokavuotiset tapahtumat.
- Koordinoidaan Helsingissä ja Tallinnassa järjestettävien tärkeimpien matkailu- ja kulttuuritapahtumien ajankohtia, koska se mahdollistaa markkinoida tapahtumia yhtenäisinä matkapaketteina.

LIITE 13

KULTTUURI

Luovilla aloilla on kasvava merkitys kansainvälistyvässä maailmassa. Globaalissa maailmassa yritysten ja maiden talouksien lisäksi kilpailevat myös eri kulttuurit. Tieto- ja viestintäteknologian nopean kehityksen ja uusien audiovisuaalisten ratkaisujen ansiosta sekä massakulttuuri että elitistinen kulttuuri ovat saaneet maailmanlaajuiset mittasuhteet. Koska kulttuurilla on lähes aina myös aineellista arvoa, sen merkitys taloudellisen kilpailukyvyn kannalta voi olla huomattava.

Kunkin maan tai alueen omaleimaisuudella on globalisaation aikana yhä enemmän merkitystä. Erottuminen muista on kilpailukyvyn tunnus. Korkeatasoinen ja omintakeinen kulttuuri voi samaan aikaan toimia sekä maan tai alueen brändin tärkeänä osana että olla menestyksekkäs vientituote.

Maailmassa on selkeästi nähtävissä, että luovien alojen merkitys on kasvaamaan päin. Euroopan komission selvityksen mukaan luovien alojen markkinat kasvavat nopeammin kuin talous yleensä, ja Euroopassa ne ylittävät esimerkiksi autoteollisuuden arvon jo kaksinkertaisesti. Suomessa luovien alojen markkinat ovat pian paperiteollisuuden markkinoita suuremmat. Luovien alojen osuus on kasvanut huomattavasti Euroopan unionin ulkomaankaupassa.

Suomen ja Viron kulttuurit toimivat avoimessa, yhdentyvässä ja globalisoituvassa maailmassa, jossa vuorovaikutus on voimakasta. Siitä huolimatta keskinäiset välittömät yhteytemme ovat tärkeitä kummallekin maalle ja kansalle. Kulttuuriyhteyksien tukemiseksi voisi harkita taloudellisen tukijärjestelmän (rahaston) perustamista, jonka tehtävänä olisi tukea molempien maiden kulttuurialan huippujen esiintymistä maailmalla ja kulttuurialan ihmisten kanssakäymistä sekä rohkaista nuorten toimintaa luovilla aloilla.

Suomi ja Viro voisivat perustaa yhteisen kulttuurirahaston (esikuvana Suomen kulttuurirahastot Ruotsin, Norjan, Tanskan ja Islannin kanssa). Virolais-suomalaisen kulttuurirahaston tarkoituksena olisi edistää maiden välistä kulttuuri- ja taidealojen kanssakäymistä ja kehittää yhteiskuntaelämää sekä näihin välittömästi liittyvää kaupallista toimintaa. Rahaston apurahaa voisivat hakea yksityishenkilöt, yritykset ja yhdistykset, joiden toiminta sijoittuu rahaston tukemille aloille.

Erilaisiin naapurimaassa järjestettäviin kulttuuritapahtumiin ja kulttuuriväen toimintaan tarvitaan tiloja ja majoituspaikkoja. Vaikka toistaiseksi näihin

tarpeisiin on kummassakin maassa löydetty käytännöllisiä ratkaisuja, monien mahdollisuuksien kulttuurikeskukset voisivat parantaa tilannetta huomattavasti. Ne voisivat toimia kulttuurialan yhteistyöverkoston keskipisteenä. Mallina voisivat olla ruotsalais-suomalainen kulttuurikeskus Hanasaari, Ranskan kulttuurikeskus ja Saksan Goethe-Institut.

Perustettavina kulttuurikeskuksina toimisivat Eesti Maja Suomessa ja Suomi Talo Virossa. Ne voisivat sen lisäksi, että tekevät tunnetuksi maansa kulttuuria ja edistävät kulttuurisiteitä, keskittää tiloihinsa joitakin jo nyt toimivia järjestöjä ja yhdistyksiä sekä tarjota maansa suurlähetystön tiedotuspisteen palveluja. Perinteisen kulttuurin välittämisen lisäksi kulttuurikeskukset loisivat mahdollisuuksia myös luentojen, näyttelyiden, seminaarien, kielikurssien ja keskustelujen kääntäjäkerhojen järjestämiseksi.

Suomessa Viron kulttuurikeskuksen kumppaneina voisivat toimia ainakin Viron suurlähetystö, Tallinnan kaupunki, Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS), Tuglas-seura, Viron Suomen-instituutti, Suomen Viro-yhdistysten liitto, Suomalais-eestiläinen kauppayhdistys, Euregio, Helsinki-Tallinna seura, Eesti Lastering ja Pro Estonia -lehti. Virossa Suomen kulttuurikeskuksen kumppaneita voisivat olla Suomen suurlähetystö, Helsingin kaupunki, Suomen Viron-Instituutti, Suomalais-eestiläinen kauppakamari (FECC), Soome Ettevõtjate klubi Eestis (SEKE), Eesti-Soome selts, Euregio, Tallinnan ja Tarton suomalaiskoulut ym.

Taidealan koulutuslaitosten yhteistyötä ja erityisesti opiskelijoiden ja opettajien vaihtoa tulisi kaikin puolin tukea.

Naapurimaan kulttuurin ymmärtämiseksi tarvitaan riittävä kielitaito. Maiden hallitusten tulisi tukea enemmän maansa kielen opetusta ja opettajien koulutusta naapurimaassa. Tässä tarvitaan erityiskoulujen ja suomen ja viron kielen opettajien koulutuksen tukemista. Koulujen on lisättävä naapurimaan ja sen kulttuurin tunnetuksi tekemistä opetusohjelmissaan. Samaa tarkoitusta palvelevaa ystävyyskoulujen kanssakäymistä on myös kannustettava.

Molempien maiden on tuettava viron ja suomen kirjallisuuden kääntämistä naapurimaan kielelle ja kääntäjäkoulutusta. Sekä jokapäiväiseen kanssakäymiseen että kulttuurin vaihtoon tarvitaan korkealaatuisia sanakirjoja.

Vuonna 2003 valmistui Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen ja Eesti Keele Instituutin yhteistyönä Suomiviro-suursanakirja (jossa on 90.000 hakusanaa). Viro-suomi-suursanakirjan tekeminen on osin jo käynnistynyt, mutta vielä puuttuu työn vaatima rahoitus. Uuden korkealaatuisen sanakirjan olisi ehdottomas-

ti oltava ilmaiseksi internetin kautta kaikkien käytettävissä. Myös pienikokoiset sanakirjat vaativat uudistamista.

Kulttuurin kulutus Suomessa on Euroopan mittapuulla arvioiden korkea, mikä merkitsee, ettei huomattavaa kotimarkkinoiden kasvua ole odotettavissa. Kulttuurivienti tarjoaa pienille kulttuureille kuitenkin uusia kehitysmahdollisuuksia. Yrittäjyyden kehittäminen luovalla sektorilla on tärkeää, samoin kuin kulttuurin välittäjien, tuottajien, avustajien ja alan yritysten toimintakyvyn parantaminen. Niiden riittämätön määrä tai jopa puuttuminen on pääasiallinen este korkeatasoisen kulttuurin saattamiseksi kansainvälisille markkinoille.

Suomen opetusministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja ulkoministeriö ovat yhteistoimin laatineet kulttuuriviennin kehittämissohjelman vuosille 2007–2011. Kulttuuriviennin edistämiseksi opetusministeriö tukee menestyskelpoisia vientihankkeita ja kulttuuriviennin rakenteiden kehittämistä. Vastaavanlainen kulttuuriviennin kehittämissohjelma on valmistumassa Viron kulttuuriministeriön johdolla.

Suomen ja Viron yhteistyön mahdollisuuksia kulttuuriviennin alalla on selvitetävä yhteisten etujen ja vahvuuksien löytämiseksi. Yhteistyötä kulttuuriviennissä voidaan tehdä soveltuvin osin ottaen huomioon kummankin maan tarpeet ja mahdollisuudet. Suomen ja Viron kulttuurituotteiden ja luovien voimien yhdistäminen voisi kasvattaa kummankin maan kansainvälistä kilpailukykyä. Tavoitteena voisi olla yhteinen kulttuuriviennin ohjelma.

Suosituksat:

- Perustetaan yhteinen suomalais-virolainen kulttuurirahasto.
- Perustetaan Viron kulttuurikeskus Helsinkiin ja Suomen kulttuurikeskus Tallinnaan.
- Tuetaan uudenaikaisten sanakirjojen laatimista.
- Selvitetään Suomen ja Viron yhteistyömahdollisuuksia kulttuuriviennin alalla tavoitteena yhteisen kulttuuriviennin ohjelman aikaansaaminen.

LIITE 14

ELOKUVA-ALA

Maailmanlaajuisessa kilpailussa on tärkeää pysyä kehityksessä mukana ja tunnistaa omat mahdollisuudet kansainvälisessä työnjaossa. Yksi hyvä mahdollisuus Suomelle ja Virolle näyttäisi olevan nykyaikainen elokuvateollisuus ja audiovisuaalinen (AV) toimialue.

Suomi ja Viro eivät ole niin suuria, että pystyisivät yksin kilpailemaan muiden maiden rinnalla ja tarjoamaan nykyaikaisen AV-tuontantoketjun kaikki osa-alueet kattavia tuotteita. Suomalaisten ja virolaisten toteuttamat useat yhteiset filmihankkeet osoittavat yhteistyön olleen myönteistä. Suomi ja Viro voisivat resurssejaan yhdistäen olla kilpailukykyisiä monen pienpalvelun, mm. elokuvi- en ja tv-ohjelmien digitaalisen jälkikäsitteilyn alalla, ja myydä palveluja rajojen- sa ulkopuolelle. Naapurimaamme Venäjän AV-teollisuuden markkinat kasvavat tällä hetkellä nopeimmin maailmassa, mutta jo nyt Pietarin markkinat kärsivät teknisten palvelujen riittämättömyydestä.

Tallinnan ja Helsingin seudulle voisi harkita yhteisen alueellisen elokuvarahas- ton perustamista, jotta jälkikäsitteilypalveluja voisi tarjota tehokkaasti ja mai- himme voisi tuoda kansainvälisiä elokuvaryhmiä. Perustettava elokuvarahasto rahoittaisi elokuvaprojekteja, jotka käyttävät Suomen ja Viron yhteistyöhön osallistuvien yritysten palveluja. Euroopassa on jo nyt yli kolmekymmentä alu- eellista elokuvarahastoa. Esimerkkejä samankaltaisten rahastojen menestyk- sekkästä toiminnasta löytyy ainakin Suomesta, Ruotsista ja Tanskasta (POEM Foundation, FILM I VÄST, FilmFyn ym.).

Suomi ja Viro voisivat perustaa yhteisen Film Commissionin, jonka tehtävänä olisi välittää paikallisia palveluja ulkomaille ja etsiä sopivia elokuvaprojekte- ja kansainvälisiltä elokuvamarkkinoilta. Hyvänä esimerkkinä voidaan pitää jo toimivaa Öresund Film Commissionia, joka yhdistää Kööpenhaminan ja Etelä- Ruotsin elokuvateollisuuden mahdollisuuksia ja markkinoi elokuvateollisuutta.

Suomi ja Viro tunnetaan jo nyt usealla uuden median ja viestinnän alalla muu- alla maailmassa innovatiivisina maina. Suomen ja Viron yhteisen elokuva- ja AV-alan klusterin aikaansaaminen auttaisi keskittämään molempien maiden alan tietotaitoa ja motivoisi kehittämään sitä. Se antaisi myös uusia näkökul- mia paikallisen elokuvakulttuurin kehittämiseksi ja mahdollisuuden olla mukana luovien alojen kansainvälisessä työnjaossa.

Lisäksi Suomi ja Viro voisivat tehdä yhteistyötä digitaalisten mediapalvelinten AV-sisällön kehittämisessä ja yhteensovittamisessa. Kummankin maan elokuva-arkistojen aineistot ja filmografiat voisivat internetin kautta olla keskinäisesti käytettävissä.

Suositus:

- Harkitaan mahdollisuutta perustaa Suomen ja Viron yhteinen elokuva-, media- ja audiovisuaalinen keskus, joka hoitaisi sekä yhteisen elokuva-
haston että Film Commissionin kaltaisen säätöön tehtävät.

LIITE 15

RADIO- JA TELEVISIOTOIMINTA

Suomen ja Viron välinen yhteistyö radio- ja televisiotoiminnan alalla alkoi jo 73 vuotta sitten. Viron yleisradion ensimmäinen ulkomaanreportaasi tehtiin helmikuun 28. päivänä 1935 suorana lähetyksenä Helsingistä. Saman vuoden huhtikuussa (25.–24.4.1935) järjestettiin maiden yhteinen radio- ja televisiotoiminnan konferenssi.

Ensimmäiset suomenkieliset lähetykset lähetettiin Viron radiosta (Eesti Raadio) 14.3.1947 ja Tallinnan televisiostudiosta (Tallinna Televisioonistuudio) 3.10.1956. Neuvostokauden totalitaristissa oloissa kommunistinen puolue piti tärkeänä, että Viro aloittaa säännöllisen suomenkielisen televisio-ohjelmatarjonnan, ennen kuin Suomen Yleisradio ehtii aloittaa omien säännöllisten vironkielisten televisiolähetysten lähettämisen.

Suomen televisio oli vuosikymmeniä päivittäin monelle virolaiselle ikkuna läntiseen maailmaan. Uutislähetysten ohella ei myöskään voi yliarvioida viihde-, kulttuuri-, tiede- ja opetusohjelmia sekä lapsille tarkoitettuja lähetyksiä, mitkä kahden sukupolven aikana muovasivat virolaiskatsojien maailmankuvaa ja vaikuttivat kielitaitoon. Kommunistisen puolueen lukuisat yritykset kieltää Suomen televisio-ohjelmien katselu tai ainakin rajoittaa sitä Virossa eivät tuotaneet toivottua tulosta.

Suomen ja Viron aikaisemmasta yhteistyöstä yleisradioalalla voidaan esimerkeinä mainita yhteiset tietovisat ja musiikkiohjelmat (Naapurivisa ja Iltatähti). 1990-luvulla ETV:n (Eesti Televisioon) ja YLE:n välille syntyi yhteistyötä aivan uusista lähtökohdista käsin. Yhdessä tuotettiin dokumenttiohjelmia ja -elokuvia (mm. henkilökuvadokumentti säveltäjä Arvo Pärtistä Siis sai öhtu ja sai hommik), draamaprojekteja (mm. Aino Kallaksesta ja Eino Leinosta kertova Palava rakkaus) ja musiikkiohjelmia (mm. Tormise ring ja Mozarti Reekviem). Tuoreemmasta yhteistoiminnasta voidaan mainita lämpimän vastaanoton saanut musiikkiohjelma Saaremaa valss (2004–2007).

Suomen televisiokanavilla oli Virossa vuoteen 2004 saakka melko suuri yleisö. Tutkimuksen mukaan kaikista Viron asukkaista yli 150.000 katseli Suomen tv-kanavia ainakin 15 minuuttia viikossa. Muihin katsojaryhmiin verrattuna esiin nousivat akateemisesti koulutetut virolaiset, jotka seurasivat Suomen televisiota kolme kertaa muita katsojaryhmiä aktiivisemmin.

Vuonna 2005 Suomen televisiokanavien katsojamäärät Virossa lähtivät laskuun. Merkittävimpänä syynä siihen voidaan pitää Viron omia kaupallisia televisiokanavia: niiden ohjelmatarjonnasta, elokuvista ja viihdeohjelmista oli tullut yhtä laadukkaita ja suosittuja kuin Suomen kanavien ja lisäksi tärkeänä etuna oli tarjonnan vironkielisyyden.

Suomen siirtyminen digitaaliseen ohjelmansiirtoon syyskuussa 2007 asetti Viron Suomen digitaalisignaalin vastaanottoalueen ja -mahdollisuuksien kannalta aivan uuteen tilanteeseen. Suomen digitelevision vastaanottoalue ei ulotu enää Vieroon saakka. Vastaanottoalueen laajentaminen toisi mukanaan vuosittaiset lisämenot tekijänoikeusmaksujen muodossa. Tekijänoikeuksia koskevien säännösten vuoksi myöskään Viron kaapelitelevisio-operaattorien neuvottelut Suomen tv-ohjelmien uudelleenlähettämiseksi kaapeliverkossa eivät ole tuottaneet tulosta.

Viron kaapelitelevisioverkon välityksellä ei vuoden 2008 alusta lähtien nähdä enää MTV3:a eikä huhtikuun alusta lähtien Neloskanavaa. Tutkimuksen mukaan viime maaliskuussa, kun YLE1 ja YLE2 olivat Virossa vielä kaapeliverkon kautta katsottavissa, mainituilla kanavilla oli 42.000 katsojaa, joista 10.000 oli ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita virolaisia.

Entisiin aikoihin verrattuna tilanne Virossa on muuttunut laajemminkin. Kiinnostus Suomeen on ollut selvästi laskusuunnassa. Syynä siihen ei ole vain Suomen televisiokanavien poisjääminen. Entisen Suomen ikkunan tilalle ovat tulleet satelliitti- ja kaapelitelevisio valikoimineen, internet, matkustusmahdollisuudet ja uudet henkilökohtaiset kontaktit muuhun maailmaan. Työmarkkinoille tulevien nuorten vieraiden kielten taidossa suomen kieli on edustettuna yhä harvemmin. Suurin osa Virossa suomea opiskelevista tekee sitä työn takia, ja kiinnostus itse kieleen ja kulttuuriin on vähenemään päin. Viron media on nykyään asennoitunut pohjoisnaapureihin melko passiivisesti. Suomen tapahtumia käsiteltäessä erehdytään usein faktoissa tai niiden tulkinnessa ja tapahtumakontekstien tuntemuksessa voidaan havaita pinnallisuutta.

Suomessa vuorostaan voidaan havaita puutteita Viron-tuntemuksessa sellaisenkin henkilöiden joukossa, joiden toimenkuva suorastaan edellyttäisi syvälistä perillä olemista naapurimaan asioista. Esimerkkeinä voi mainita vaikka liike- ja lehtimiehet. Perehtyneisyydellä naapurimaan asioihin ei tarkoiteta tässä vain tietoisuutta arkitapahtumista, vaan virolaisen yhteiskunnan laajempaa ymmärtämistä, mm. maantiedon ja historian tuntemista ja vaikkapa objektiivista kuvaa Viron venäläisvähemmistön ja rikollisuuden tosiasiallisesta tilanteesta. Viron kielen taito on Suomessa yhteyksien tiiviyyteen nähden vähäinen. Suomessa kansalaisten ja päättäjien mahdollisuus päivittää Viron-

tuntemustaan ja saada tietoa Viron tapahtumista lehdistön välityksellä on usein satunnaista ja yksipuolista.

Uutta maiden välillä on sekin, että toisin kuin joskus, alkaa olla aloja, joissa Virolla on entistä useammin mahdollisuus olla Suomelle esikuvana. Näiden mahdollisuuksien rohkea esiin nostaminen julkisuudessa olisi kummankin maan etu.

Suomen ja Viron yleisradioiden yhteistyö ohjelmien sisällön tuottamisessa on miltei lakannut. Toisaalta Suomella ja Virolla on ollut yhtymäkohtia historiassa ja yhteisiä kulttuuritapahtumia, molempien maiden kannalta merkittäviä tai mielenkiintoisia henkilöitä (mm. Hella Wuolijoki, Lydia Koidula) ja samankaltaisia tulevaisuudenhaasteitakin, jotka saattaisivat kiinnostaa molempien maiden radio- tai televisioyleisöä. Yhteistyötä olisi mahdollista elävöittää panostamalla vaikkapa yhteisiin dokumenttiprojekteihin ja draama- tai lyhytsarjoihin.

Kysymykseen voisivat tulla myös molempien maiden televisioyleisölle tarkoitetut yhteiset viihdeohjelmat ja itse tuotettujen ohjelmien ja sarjojen vaihto. Kummankin maan radio- ja televisioyhtiöiden olisi hyvä etsiä mahdollisuuksia vastaavasti joko suomen tai viron kielen opettamiseen ja kieltemme samankaltaisuuden ja erojen esittelemiseen maassaan.

Suomalaisten Viro-kuvan ja virolaisten Suomi-kuvan avartamiseksi maiden yleisradioilla olisi mahdollisuus ottaa nykyistä selvästi vaikuttavampi rooli. Yhteisen tieto- ja kulttuurialueen vaaliminen ja kehittäminen voisi olla yksi yleisradioiden tehtävistä. Tämä tarkoittaisi nykyistä aktiivisempaa panostamista naapurimaan olojen, tapahtumien, politiikkojen ja kokemusten sekä niiden taustojen jokapäiväiseen käsittelemiseen.

Suomen ja Viron yhteisenä etuna on nähtävä myös julkisten radio- ja televisiokanavien kuuntelu- ja katseluedellytysten luominen ja vaaliminen naapurimaassa. Uusi media tarjoaa muutaman vuoden kuluttua siihen varmaankin nykyistä laajemmat mahdollisuudet, mutta katsojien tottumuksia on ylläpidettävä myös nyt, kun television katsominen internetin kautta on vielä rajallista.

Digitelevisio on muuttamassa telemarkkinoiden käsitettä. Kehitymässä on uusia katselukäytäntöjä (ohjelmien katsominen internetistä viiveellä), ja myös yleisön käsite muuttuu. Mainostajat oppivat tekemään työnsä myös pienten ja erittäin pienten kohderyhmien parissa. Sen vuoksi olisi lyhytnäköistä menettää demokraattiselle maalle niin tärkeä mahdollisuus kommunikoida kansalaisten kanssa television välityksellä, sellaisen television välityksellä, jonka kanava-valikoima on laaja ja ohjelmatarjonta monipuolista.

Nuorten ja keskiasteen koulutuksen saaneiden televisionkatselutavat osoittavat, että kaupallisten kanavien tarjonta tavoittaa heidät valtiollista kanavatarjontaa paremmin. Silti myös yksityiskanavilla käsitellään usein tärkeitä yhteiskunnallisia ongelmia ja kulttuuriaiheita, mutta se tehdään viihteellisessä kehyksessä. Suomi on maa, jonka televisio- ja radiotoiminta on tasokasta. Kaupallisilla televisiokanavilla käytetään korkeatasoisia ohjelmastandardeja ja niillä on myös merkittäviä julkisia tehtäviä. Sen vuoksi myöskään Suomen kaupallisten kanavien saatavuus Virossa ei ole merkityksetön seikka. Molempien maiden tulisivin pyrkiä löytämään yhteistyömahdollisuuksia kaupallisten kanavien omistajien kanssa, koska ohjelmien lähettäminen ja ohjelmasisällöistä päättäminen on heidän käsissään.

Tämänhetkistä tilannetta ajatellen Suomen ja Viron radio- ja televisiotoiminnan yhteistyön tiivistämiselle olisi selkeä tilaus. Strategista yhteistyötä voisi tehdä luovan työn alueella, teknisissä ja oikeudellisissa (tekijänoikeusasiat, kanavien vastaanottoalueet) kysymyksissä.

Uutta puhtia yhteistyölle voisi antaa yhteinen radio- ja televisiotoiminnan konferenssi, joka olisi järjestyksessä toinen vuoden 1935 konferenssin jälkeen. Konferenssiin voisivat osallistua molempien maiden viestintäalan ministerit ja ministeriöiden virkamiehet, radio- ja televisioyhtiöiden ylin johto, jakeluyhtiöt (Virosta Levira, Suomesta Digita, kaapeli- ja satelliittiyhtiöt), uutistoimitusten päälliköt, yleisötutkimuksen tekijät sekä oikeudellisten kysymysten ja muiden aihetta sivuavien alojen asiantuntijat.

Suosituksat:

- Järjestetään Suomen ja Viron yhteinen radio- ja televisiotoiminnan konferenssi, jossa käsitellään alan yhtiöiden laajapohjaisen yhteistyön mahdollisuuksia sekä tekijänoikeuksiin ja teknisiin ongelmiin liittyviä kysymyksiä.
- Perustetaan Yleisradion vakituinen kirjeenvaihtajapiste Viroon ja Viron yleisradioyhtiön (Eesti Rahvusringhääling) vakituinen kirjeenvaihtajapiste Suomeen.

LIITE 16

HELSINGIN JA TALLINNAN EUROOPPA-FOORUMI

Suomen ja Viron kilpailukyvyyn takeita ovat maidemme turvallisuus, tarkkanäköinen poliittinen johtaminen ja kestävä kehitys. Mainitut kolme ulottuvuutta ovat tiiviissä vuorovaikutuksessa keskenään, mutta ne ovat myös vahvassa kytköksessä Euroopan unionin globaaliin kilpailukykyyn. Maailmanlaajuisesti liike-elämä ja sen edut ja toisaalta politiikka ja turvallisuuspolitiikka limittyvät toisiinsa ja niiden keskinäiset suhteet ovat herkkiä.

Todellisten poliittisten ja taloudellisten haasteiden tiedostaminen ja niiden avoin käsittely eri näkökulmista, samoin kuin avainpoliitikkojen ja liikemiesten vastavuoroinen ymmärtäminen ovat ajankohtaisia asioita Suomessa, Virossa ja muualla Euroopassa. Tällä hetkellä Euroopasta kuitenkin puuttuu sellainen foorumi, jossa säännöllisesti käsiteltäisiin ja analysoitaisiin liiketoiminnan ja politiikan keskinäisiä kytköksiä ja vaikutuksia.

Suomessa on vuodesta 2003 lähtien järjestetty kahden vuoden välein Euroopan johtavien liikemiesten huipputapaaminen European Business Leaders Convention (EBLC). Eksklusiivisen huippuliikemiehistä ja -asiantuntijoista koostuvan foorumin tarkoituksena on keskustella tulevaisuuspainotteisesti haasteista ja mahdollisuuksista Euroopassa. EBLC:n tasoista liike-elämän foorumia ei ole koskaan ollut Virossa.

Virossa järjestettiin viime maaliskuussa järjestyksessä toinen Lennart Merin seminaari, jossa käsitellään Euroopan ulko- ja turvallisuuspoliittisia kysymyksiä. Tapahtumasta on tullut nopeasti ainutlaatuinen korkeatasoisten osallistujien ja aiheiden syvällisen käsittelytavan vuoksi. Suomessa ei järjestetä tällä hetkellä mitään vastaavaa.

Suomella ja Virolla olisi mahdollisuus yhteistyössä tehdä aloite liiketoiminnan ja politiikan yhteyksiin ja haasteisiin perehtyvän Euroopan laajuisen foorumin koolle kutsumiseksi. Tällainen yhteinen askel soisi Suomen ja Viron yhteistyölle varmasti näkyvyyttä Euroopassa ja lisäisi kummankin maan painoarvoa Euroopan ajankohtaisten kysymysten käsittelijänä.

Tässä tarkoitetun konferenssin voisi järjestää joka toinen vuosi vuorotellen Suomessa ja Virossa. EBLC:n neuvosto ja järjestelykomitea Suomesta sekä kansainvälinen maanpuolustustutkimuslaitos (Rahvusvaheline Kaitseuringute Keskus) ja Lennart Meri Euroopa -säätiö Virossa voisivat yhdessä toimia tapahtuman järjestelijöinä.

Konferenssin kohderyhmänä voisivat olla Euroopan valtionpäämiehet, Euroopan unionin johtavat poliitikot, tutkijat, kansallisten ja kansainvälisten liikekonsernien johtajat, avainasiantuntijat ja elinkeinoelämän tutkimuslaitosten edustajat. Ensimmäisten kokoontumisten aiheina voisivat olla mm. liiketoiminnan ja politiikan kytkökset energia-alalla sekä ilmastonmuutoksen hidastaminen ja siihen sopeutuminen.

Suositus:

- Suomen ja Viron yhteistyönä järjestetään kahden vuoden välein kansainvälinen liiketoiminnan ja politiikan konferenssi, jonka nimi voisi olla Business and Politics in Europe.

KIRJALLISUUTTA

1. Aaltonen, Mika – Noorkõiv, Rivo: Regional Foresight in Estonia and Southern Finland, General Theory, Specific Cases. Publications of the Turku School of Economics and Business Administration. Turku 2003
2. Beurling, Juha: Baltic Sea – The Most Polluted Sea Area in the World. Expert Article 62. Baltic Rim Economies, 31.10.2006. Pan-European Institute Bimonthly Review 5, 2006
3. Bodewig, Kurt: Metropolitan centres of the Baltic Region. Expert Article 106. Baltic Rim Economies, 29.6.2007. Pan-European Institute Bimonthly Review 3, 2007
4. Eesti majanduse konkurentsivõime hetkeseis ja tulevikuväljavaated. Eesti Arengufond. Tallinn 2008
5. Ergma, Ene: The Baltic Sea region: the region in global competition. Expert Article 146. Baltic Rim Economies, 21.12.2007. Pan-European Institute Bimonthly Review 6, 2007
6. Haavisto, Ilkka – Kiljunen, Pentti: Kenen joukoissa seisot? Suomi, EU ja maailma- asennetutkimus. EVA raportti. Helsinki 2008
7. Hautamäki, Antti: Kestävä innovointi. Innovaatiopolitiikka uusien haasteiden edessä. Sitran raportteja. Helsinki 2008
8. Heidmets, Mati: Eesti Inimarengu Aruanne 2007. Eesti Koostöö Kogu. Tallinn 2007
9. Heikkinen, Minna: Lähtö ja Loitsu – tundeline teekond. Eesti ja Soome noorsookoostöö. Opetusministeriön julkaisuja 2007
10. Heinlo, Aavo – Lumiste, Rünno – Terk, Erik – Viia, Andres: Innovaatiline tegevus Eesti ettevõtetes. Euroopa Liidu neljanda innovatsiooniuringu tulemused. Tallinn 2007
11. Häkämies, Jyri: Nordic-Baltic defence cooperation. Expert Article 149. Baltic Rim Economies, 21.12.2007. Pan-European Institute Bimonthly Review 6, 2007
12. Kalvet, Tarmo – Kattel, Tainer – Tiits, Marek: Made in Estonia. Balti Uuringute Instituut. Tartu 2005

13. Kansallinen innovaatiostrategia (esitys 12.6.2008). Työ- ja elinkeinoministeriö.
14. Ketels, Cristian: The Baltic Sea Region as a Place to Do Business. State of the Region Report. Baltic Development Forum 2007
15. Ketels, Cristian – Sölvell, Örjan: The Baltic Sea Region – Top of Europe in Global Competition. State of the Region Report. Baltic Development Forum 2006
16. Luukkonen, Jari: Let's save the Baltic Sea! Expert Article 82. Baltic Rim Economies, 28.2.2007. Pan-European Institute Bimonthly Review 1, 2007
17. Nurminen, Juha: Co-operation and New Thinking Required for Protecting the Baltic Sea. Expert Article 102. Baltic Rim Economies, 28.4.2006. Pan-European Institute Bimonthly Review 2, 2006
18. Ojala, Jari – Eloranta, Jari – Jalava, Jukka: The Road to Prosperity. An Economic History of Finland. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki 2006
19. Okko, Paavo: The Baltic Sea Region as an arena for income level convergence. Expert Article 122. Baltic Rim Economies, 31.8.2007. Pan-European Institute Bimonthly Review 4, 2007
20. Onko kulttuurilla vientiä? ON! Esitys Suomen kulttuuriviennin kehittämissuunnitelmaksi 2007-2011. Opetusministeriön julkaisu 2007
21. Pajunen, Jussi: Helsinki and regional challenges in the Baltic Sea Region. Expert Article 102. Baltic Rim Economies, 29.6.2007. Pan-European Institute Bimonthly Review 3, 2007
22. Parts, Juhan: The future of Estonian economy and economic policy. Expert Article 102. Baltic Rim Economies, 29.6.2007. Pan-European Institute Bimonthly Review 3, 2007
23. Poutanen, Eeva-Liisa: The Baltic Sea – threats and expectations. Expert Article 137. Baltic Rim Economies, 31.10.2007. Pan-European Institute Bimonthly Review 5, 2007
24. Raunio, Mika: Aivovuodosta aivokiertoon, huippusaajat talouden voimavarana. EVA raportti. Helsinki 2005

25. Salolainen, Pertti: The Baltic Sea – beauty in serious danger. Expert Article 152. *Baltic Rim Economies*, 21.12.2007. Pan-European Institute Bimonthly Review 6, 2007
26. Science, Technology, Innovation. The Science and Technology Policy Council of Finland. Helsinki 2006
27. Soosaar, Enn – Tiilikainen, Teija: Suomi, Viro ja Euroopan tulevaisuus. Suomen ja Viron ulkoministeriöt 2006
28. Spearheading Finnish Research. Finnish Programme for Centres of Excellence in Research 20082013. Academy of Finland 2008
29. Tamkivi, Jaanus: Estonia protects the Baltic Sea along with its neighbours. Expert Article 102. *Baltic Rim Economies*, 31.10.2007. Pan-European Institute Bimonthly Review 5, 2007
30. Teadmistepõhine Eesti. Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 20072013. EV Haridus- ja Teadusministeerium. Tartu 2007
31. Terk, Erik: Future Scenarios for the Baltic Sea Economic Space. Expert Article 34. *Baltic Rim Economies*, 28.2.2006. Pan-European Institute Bimonthly Review 1, 2006
32. Tiits, Marek (toim.): Kaupmeeste riik. Eesti Teaduste Akadeemia 2007
33. Torvi, Kai: Partners in the European Union – What the Finns and the Estonians think of each other? EVA raportti. Helsinki 2003.
34. Wihuri, Paavo: Safety on the Baltic Sea and protection of the marine environment – risk anticipation. Expert Article 125. *Baltic Rim Economies*, 31.8.2007. Pan-European Institute Bimonthly Review 4, 2007
35. Zetterberg, Seppo: Sama sukua, eri maata, Viro ja Suomi – historiasta huomiseen. EVA raportti. Helsinki 2006
36. Åkerholm, Johnny: Why a Baltic Sea Economic Region? Expert Article 23. *Baltic Rim Economies*, 31.10.2005. Pan-European Institute Bimonthly Review 5, 2005
37. Österlund, Bo: Safe seaway connections are our life blood. Expert Article 145. *Baltic Rim Economies*, 31.10.2007. Pan-European Institute Bimonthly Review 5, 2007

